

VERKIEZINGSDOSSIER VOOR DE VERKIEZINGEN VAN 2024

juli 2023

.....
GRIP vzw | Vooruitgangstraat 323 | 1000 Brussel
T. 02/214 27 60 | info@gripvzw.be | www.gripvzw.be
Ondernemingsnummer 0474368206 | RPR Brussel
.....

INHOUD

1. Voorwoord	3
2. Een beleid voor inclusie	4
3. Aandachtspunten voor alle domeinen	5
4. Aandachtspunten voor afzonderlijke domeinen	7
4 a) Gelijkekansenbeleid	7
4 b) Onderwijs	13
4 c) Werk	18
4 d) Wonen	24
4 e) Welzijn	29
4 f) Federaal beleid tegemoetkomingen	33
4 g) Media	37
4 h) Mobiliteit	41
4 i) Ruimtelijke Ordening	45
4 j) Tewerkstelling personen met een handicap bij overheden	47
5. Slotwoord	50

In een samenleving waarin **inclusie de norm** is "horen alle burgers erbij, ongeacht hun verschillen en met respect voor hun verscheidenheid." **Inclusie** is het recht op volwaardige deelname aan de samenleving op gelijke voet met andere burgers, een onafhankelijk leven met gelijke keuzemogelijkheden en met respect voor individuele keuzes.

1. Voorwoord

Beste beleidsmaker,

Kent u GRIP vzw? GRIP staat voor Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een handicap en is een mensenrechtenorganisatie die streeft naar gelijke rechten, gelijke kansen en inclusie voor iedere persoon.

In een inclusieve samenleving staan zelfbeschikking en evenwaardige behandeling voorop. De drempels voor volwaardige participatie zijn weggewerkt.

Dat we vandaag nog niet kunnen spreken van een inclusieve samenleving merken we aan talloze getuigenissen.

Door een niet inclusieve kijk op handicap en een gebrek aan toegankelijkheid, ondersteuning en aanpassingen belanden personen met een handicap nog vaak in aparte voorzieningen.

Ze hebben minder 'grip' op hun eigen leven.

Segregatie is echter niet normaal en dient te worden weggewerkt op alle domeinen van het leven.

GRIP roept alle politici op om zich te engageren om hier verandering in te brengen en om op te komen voor inclusie, voor én na de verkiezingen van 2024.

We roepen op om in de verkiezingsprogramma's een pakket voorstellen op te nemen die een inclusief beleid stevig op de rails zetten.

We roepen op om deze punten in de toekomstige regeerakkoorden te verankeren en ze in de beleidsnota's van de nieuwe ministers op te nemen.

Om inclusie waar te maken hebben we ministers nodig die inclusie in hun hart dragen. En een minister-president die hier heel sterk zijn of haar schouders onder zet en deze omwenteling trekt.

Welke partijen en welke politici kunnen en willen zich hiervoor engageren?

In dit verkiezingsdossier geven we u een opsomming van voorstellen voor een inclusief beleid.

Daarover gaan we graag met u in gesprek!

Luc Demarez, Voorzitter

2. Een beleid voor inclusie

We hebben onze samenleving decennialang zo georganiseerd dat personen met een handicap samen of 'in groep' in aparte plaatsen kunnen leven. Te snel worden personen met een handicap doorverwezen naar goed uitgebouwde aparte gesegregeerde circuits. Dat is niet normaal.

Het beleid ondersteunt nog steeds in belangrijke mate vormen van segregatie. Dit is verankerd in regelgeving en uit zich in de besteding van overheidsbudgetten.

Personen met een handicap die toch in de samenleving leven, hebben dan weer niet dezelfde kansen als andere burgers om volwaardig te participeren. De nodige financiering ontbreekt om die mogelijkheden te creëren. Ze hebben niet even gemakkelijk toegang tot dezelfde diensten als iedereen.

Dit is een situatie waarin de mensenrechten van personen met een handicap voortdurend bedreigd en geschonden worden. Daarom is er nood aan een beleid dat zeer actief inclusie gaat ondersteunen. Dit zal op alle domeinen moeten gebeuren en vanuit een gezamenlijke visie op inclusie en deinstitutionalisering. Deinstitutionalisering is een proces waarbij personen met een handicap weer kansen krijgen of kansen behouden om een onafhankelijk leven te leiden midden in de samenleving.¹

Enkel zo kunnen we van een realiteit van uitsluiting, segregatie en integratie evolueren naar een realiteit van inclusie.

Die gezamenlijke visie zou het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH of VN-Verdrag Handicap) als leidraad moeten nemen. Dat gaat uit van het burgerschapsmodel en een visie op een diverse samenleving.

Elke mens is een volwaardige burger en heeft dezelfde rechten om net als iedereen deel uit te maken van de maatschappij. Ieder individu heeft eigen talenten en deze diversiteit is een meerwaarde voor vandaag en voor de toekomst van onze samenleving. Iedereen hoort erbij.

---

¹ Meer informatie over de visie op inclusie en deinstitutionalisering vindt u in de standpuntnota deinstitutionalisering van GRIP, op https://cdn.digisecure.be/grip/2017821144637914_standpuntnota-grip-2014.2--deinstitutionalisering--nov-2014.pdf. Deze standpuntnota krijgt in 2023 een update.

3. Aandachtspunten voor alle domeinen

Binnen alle beleidsdomeinen moet men zoeken naar maatregelen waardoor personen met een handicap weer kansen krijgen of kansen behouden om een onafhankelijk leven te leiden midden in de samenleving. Inclusie is hierbij de norm. Hieronder 10 algemene aandachtspunten:

1. Formuleer een duidelijke ambitie om een inclusief beleid te voeren;
2. Screen de regelgeving en de besteding van overheidsbudgetten op haar conformiteit met het VN-Verdrag Handicap;
3. Maak een stappenplan om te evolueren naar een regelgeving en budgetbesteding vanuit een inclusief beleid, dat alle domeinen integreert;
4. Herschik via dit plan de overheidsmiddelen in functie van inclusie, zorg voor afstemming tussen de domeinen en voorzie indicatoren en cijfergegevens voor monitoring. Er ontbreken tal van data;
5. Werk via dit plan binnen de verschillende beleidsdomeinen de obstakels voor participatie weg en ondersteun de hefboomen;
6. Zorg dat personen met een handicap en hun organisaties mee beslissen over de inhoud, monitoring en bijsturing van het plan, conform het principe 'niets over ons, zonder ons';
7. Zorg dat alle strategieën die deel uitmaken van het plan uitgaan van dezelfde principes. Deze zijn:
  - Laat personen met een handicap zelf de motor zijn, creëer kansen en geef hen zekerheid zodat zij op eigen ritme hun leven kunnen uitbouwen;
  - Zorg dat niemand wordt uitgesloten en bestrijd discriminatie. De rechten uit het VN-Verdrag Handicap gelden voor iedereen;
  - Ondersteun inclusie doorheen het hele levenstraject. Drempels en hefboomen op het ene domein beïnvloeden die op het andere;
  - Ondersteun de persoonlijke autonomie en keuzevrijheid. Werk supported decision-making uit;

8. Bescherm de sociale relaties die de nodige steun geven voor een inclusief levenstraject:
- Heb oog voor het versterken van sociale netwerken. Belast sociale relaties zeker niet met ondersteuningstaken;
  - Zorg dus ook voor betaalde ondersteuning los van voorzieningen, bijvoorbeeld persoonlijke assistentie. Zorg voor voldoende ondersteuning op maat, een budget op maat in eigen handen en controle over de ondersteuning door de persoon;

9. Let op voor een aantal valkuilen:

- De belangen van grote organisaties, al decennialang hoofdrolspelers in de markt van personen met een handicap, staan soms haaks op meer autonomie en kansen op inclusie van personen met een handicap;
- Onvoldoende inzetten op de randvoorwaarden voor participatie, zoals ondersteuning, toegankelijkheid, een inclusieve kijk op handicap, een sterkere inkomenspositie,... leidt eerder tot integratie dan inclusie;
- Zodanig inzetten op 'overgangsmaatregelen' dat wat bedoeld is als 'tussenstap' naar inclusie een nieuw systeem is dat eerder segregatie bestendigt;
- Uitfaseren en afbouwen van collectieve handicapspecifieke voorzieningen zonder voldoende in te zetten op ondersteuning, vraaggerichtheid, flexibiliteit en aanpassing van de gewone voorzieningen. Persoonlijke budgetten zijn belangrijke pijler.
- Vooral inzetten op fragmentarische maatregelen die wel een bepaalde subgroep binnen de groep personen met een handicap wat vooruit helpt, maar geen doorgedreven structurele maatregelen zijn.

4. Aandachtspunten voor afzonderlijke domeinen

We overlopen een reeks aandachtspunten op vlak van Gelijkekansenbeleid, Onderwijs, Werk, Wonen, Welzijn, Federaal beleid tegemoetkomingen, Media, Mobiliteit, Ruimtelijke Ordening en Tewerkstelling van personen met een handicap bij de overheden.

Deze aandachtspunten staan telkens ingedeeld via volgende structuur:

1. Inleiding: een korte stand van zaken
2. Richtlijnen: kader waarin beleidsmaatregelen dienen te passen
3. Uitdagingen: aandachtspunten en voorstellen voor de volgende regering

4 a) GELIJEKANSENBELEID

INLEIDING

Gelijke kansen en gelijke rechten voor personen met een handicap is het streven van GRIP. We zijn dan ook tevreden dat inclusie van personen met een handicap deel uitmaakt van het Vlaams gelijkekansenbeleid. Een gelijkekansenbeleidsplan zet daarvoor de koers uit.

Het is evenwel duidelijk dat die gelijke kansen en gelijke rechten voor personen met een handicap nog niet gerealiseerd zijn. De verschillende indicatoren blijven rood kleuren.

Inzetten op inclusie van personen met een handicap is hoe dan ook een overheidsbrede verantwoordelijkheid. Een sterke coördinatie en bij momenten ook aansturing is daarom aangewezen, steeds met het VN-Verdrag Handicap voor ogen.

RICHTLIJNEN

België ratificeerde in 2009 het VN-Verdrag Handicap uit 2006. Inclusie dient dan ook het uitgangspunt te zijn voor het gelijkekansenbeleid. De grondbeginselen van dit verdrag zijn richtinggevend:

- a. Respect voor de inherente waardigheid, persoonlijke autonomie, met inbegrip van de vrijheid zelf keuzes te maken en de onafhankelijkheid van personen;
- b. Non-discriminatie;
- c. Volledige en daadwerkelijke participatie in, en opname in de samenleving;
- d. Respect voor verschillen en aanvaarding dat personen met een handicap deel uitmaken van de mensheid en menselijke diversiteit;
- e. Gelijke kansen;
- f. Toegankelijkheid;
- g. Gelijkheid van man en vrouw;
- h. Respect voor de zich ontwikkelende capaciteiten van kinderen met een handicap en eerbiediging van het recht van kinderen met een handicap op het behoud van hun eigen identiteit.

In het artikel 33.1 wordt gewezen op de nood aan coördinatie door het aanstellen van een of meerdere focal points. Op Vlaams niveau is dit toegewezen aan Gelijke Kansen.

.....

33.1. De Staten die Partij zijn wijzen binnen hun administratieve organisatie een of meer contactpunten aan voor aangelegenheden die betrekking hebben op de uitvoering van dit Verdrag en besteden naar behoren aandacht aan het instellen van een coördinatiesysteem binnen de overheid teneinde het nemen van maatregelen in verschillende sectoren en op verschillende niveaus te vergemakkelijken.

.....

UITDAGINGEN

Sterker mandaat voor Gelijke Kansen

Er is tot nu toe geen minister die sterk toekijkt en stimuleert dat op alle beleidsdomeinen voldoende inclusief beleid wordt gevoerd zodat het VN-Verdrag Handicap ook wordt uitgevoerd. Elke minister kan nog sterk zelf invullen wat inclusie inhoudt. Het is moeilijk momenteel om als minister van gelijke kansen openbaar de visie van dit verdrag te verdedigen. GRIP blijft ervan overtuigd dat er een veel sterker gelijkekansenbeleid nodig is met een sterker mandaat voor de minister die gelijke kansen opneemt. Vanuit dit mandaat kan initiatief genomen worden tot de opmaak van een masterplan voor inclusie, gelijke kansen en deinstitutionalisering en kan de zuivere lijn van het VN-Verdrag Handicap worden aangegeven.

Expertise en beleidsvoorbereidend onderzoek

Er blijven een gebrek en nood aan beleidsvoorbereidend onderzoek vanuit het perspectief van gelijke kansen en inclusie. Dit is een van de jongste beleids- en onderzoeksvelden. Het Steunpunt Gelijkekansenbeleid, waarbinnen expertise van verschillende onderzoeksinstituten werd gedeeld en dat vanuit samenwerking onderzoek deed, werd stopgezet. Er werd niet in een voldoende alternatief voorzien. Onderzoek over handicap geïnitieerd vanuit andere beleidsdomeinen gebeurt nu niet altijd vanuit een mensenrechtenbril. Zo slaan we de bal mis en kan dit onderzoek uiteindelijk de noden niet inlossen.

GRIP blijft voorstander van een Steunpunt Gelijkekansenbeleid, als coördinatiemechanisme voor onderzoek binnen een aantal fundamentele onderzoekslijnen en met een duidelijke mensenrechtensvisie. Een goed uitgebouwd steunpunt kan het gelijkekansenbeleid effectief ondersteunen. Zo is er dringend nood aan een wetenschappelijk vervolgrapport over de stand van zaken van de uitvoering van het VN-Verdrag Handicap. Een uitbreiding van de capaciteit van het domein Gelijke Kansen is ten zeerste aangewezen.

Voortgang van omslag naar inclusie en realisatie van VN-Verdrag Handicap monitoren

Begin 2022 werd de eerste Handicapmonitor gepubliceerd door Statistiek Vlaanderen. Hierin werden heel wat cijfergegevens opgenomen. Er was ook inspraak vanuit de gebruikers van de cijfergegevens binnen een participatief proces. GRIP evalueert dit als positief. Het is nu belangrijk om een planning op te zetten voor vervolgrapportages en daarbij ook aanpassingen te doen om de monitor verder aan te passen naarmate er nieuwe inzichten tot stand komen of cijfergegevens ter beschikking zijn. Vanuit het gelijkekansenbeleid dient dit van nabij opgevolgd te worden.

Beleidsparticipatie van personen met een handicap Blijvend toezien en ondersteunen van een kwalitatieve werking van NOOZO

De Vlaamse Adviesraad Handicap (NOOZO) werd structureel verankerd. Dat is een goede zaak. De overheid moet blijvend toezien op de werking van NOOZO. Een aandachtspunt is het garanderen van de volwaardige participatie van individuele deelnemers aangezien er geen quorum geldt. Inhoudelijke evaluatie en toets aan het VN-Verdrag Handicap zijn ook van belang.

In een volgende fase dient te worden gekeken naar hoe mensen met een handicap ook kunnen participeren binnen de verschillende beleidsdomeinen aan besluitvormingsprocessen en hoe de stem van personen met een handicap daadwerkelijk kan meetellen. Hierbij kan best een verband worden gelegd met de advisering, standpuntbepaling en dossierkennis binnen de werking van NOOZO. Dit is immers het orgaan waarin op een structurele en participatieve manier stemmen binnen verschillende verenigingen en van individuele ervaringsdeskundigen weerklank vinden.

Praktijktesten inzetten om antidiscriminatie wetgeving te handhaven

Discriminatie van personen met een handicap is een realiteit die vaak over het hoofd wordt gezien. Voor een efficiënt antidiscriminatiebeleid is er nood aan enerzijds sensibilisatie, maar anderzijds ook stevigere maatregelen. Op het vlak van anti-discriminatie wordt voornamelijk een aanmoedigingsbeleid gevoerd, maar weinig maatregelen ontwikkeld die harder doordruwen op het vlak van anti-discriminatie. Samen met andere organisaties verenigd in het Platform Praktijktesten Nu, pleit GRIP al jaren voor praktijktesten om de controle en sanctionering van discriminatie

mogelijk te maken. Een wetgeving zonder handhaving is een lege doos. Het is alsof de politie bij alcoholcontroles mensen niet zou mogen laten blazen. Goede instrumenten om discriminatie te voorkomen en te bestrijden, zoals praktijktesten, zetten ons op weg naar een inclusieve samenleving. Het belang hiervan kunnen we niet onderschatten, zeker niet voor mensen met een handicap.

Effectieve werking mensenrechtenorganen monitoren en daaropvolgend versterken

Het Vlaams Mensenrechteninstituut (VMRI) werd opgericht in 2023. Unia blijft bestaan. En er werd ook een nationaal mensenrechteninstituut opgericht. De bevoegdheden van de verschillende mensenrechteninstanties vragen verdere verklaring. Schendingen van mensenrechten die niet onder Unia en het VMRI vallen, zouden door het nationaal mensenrechteninstituut moeten kunnen worden opgenomen. Het heeft echter geen status A. Het is momenteel ook niet duidelijk of het kader van de mensenrechteninstellingen in België (VMRI, Unia, nationaal mensenrechteninstituut) voldoende bescherming biedt voor alle rechten die opgenomen zijn in het VN-Verdrag Handicap. Het is ook niet duidelijk in welke mate ervaringsdeskundigen betrokken zijn in het nationale mensenrechteninstituut.

GRIP stelt voor dat er een evaluerend en beleidsvoorbereidend onderzoek gebeurt over het geheel van de mensenrechteninstellingen en met verbetervoorstellen. Niet enkel de theoretische mogelijkheden om de mensenrechten te voorkomen, te promoten en te verdedigen kunnen hierbij worden bekeken, maar ook de effectiviteit in de realiteit. De ambitie voor een nationaal mensenrechteninstituut met een status A mag niet opgegeven worden.

Afstemming van regelgeving op VN-Verdrag Handicap en omslag naar inclusie

Bij het ontwerpen en aanpassen van regelgeving wordt het effect op inclusie nog niet systematisch meegenomen in de besluitvorming. Er is geen verplichte aftoetsing aan het VN-Verdrag Handicap. Er is geen plan en geen instantie momenteel die een duidelijk mandaat heeft om bestaande regelgeving te onderzoeken voorstellen te formuleren voor aanpassingen om aan het VN-Verdrag Handicap te voldoen.

We stellen voor dat er een formele aftoetsing aan het verdrag komt door het VMRI van nieuwe decreten en besluiten op Vlaams niveau.

De toepassing van bestaande instrumenten voor wetgevingsadvies² kan geëvalueerd worden en verbeterd zodat ook effect op inclusie beter kan ingeschat worden en meegenomen in het beslissingsproces.

Juridisch sterkere verankering van het recht op toegankelijkheid

Het ontbreekt ons land aan een afdoend beleid om tot een integraal toegankelijke samenleving te komen. Er is wel een verordening toegankelijkheid maar die gaat niet ver genoeg. Er is wel een sterke antidiscriminatiewetgeving maar geen juridisch sterke verankering van het recht op toegankelijkheid. Striktere wetgeving is noodzakelijk om qua toegankelijkheid de stap van goodwill naar mensenrechten te zetten. We stellen daarom voor om een decreet toegankelijkheid te maken dat van ontoegankelijkheid op eender welk vlak (alle publieke toegankelijke gebouwen, goederen, diensten waaronder informatie en communicatie of openbare ruimte) een zaak van discriminatie maakt. Hierdoor zouden bijvoorbeeld een bioscoop, een winkel of een café bij een klacht over toegankelijkheid aangepast moeten worden, tenzij de zaak kan aantonen dat dit een onredelijke kost of inspanning zou vergen.

Betere verankering van het recht op inclusie en recht op ondersteuning

Gezien het belang van een omslag naar een inclusief beleid en het versterken van het recht op ondersteuning, is het aangewezen om het recht op inclusie en het recht op ondersteuning sterker te verankeren in de Vlaamse wetgeving. Prioritair zijn in eerste instantie wetgevende initiatieven met een breed toepassingsgebied. Een goed begin is om het nieuwe art. 22ter van de Belgische Grondwet als bijkomende grondslag te vermelden, en het recht op ondersteuning van de persoon met een handicap bij de volledige inclusie in de maatschappij met dezelfde keuzemogelijkheden als anderen alvast als beginsel in te schrijven in het Vlaamse kaderdecreet voor de gelijke behandeling en de gelijke kansen. Dit heeft weerslag op de andere bevoegdheidsdomeinen.

---

² <https://overheid.vlaanderen.be/regelgeving/planning-en-opmaak-regelgeving/wetgevingsadvies>

4 b) ONDERWIJS

INLEIDING

Onderwijs is een basisrecht, net zoals eten en drinken. Het is onze plicht, en die van elke overheid, om dit recht voor alle kinderen en jongeren te waarborgen. Het is dan ook het fundament van de toekomstige samenleving. De kinderen van nu zijn de volwassenen van morgen.

In Vlaanderen krijgen kinderen/jong volwassenen met een handicap nog altijd veel te weinig kansen om zich inclusief te ontplooien. De overheid voorziet niet dat de redelijke aanpassingen die leerlingen/studenten nodig hebben, worden aangeboden in een inclusieve setting. Hierdoor blijft Vlaanderen koploper in het segregeren van kinderen/jong volwassenen met een ondersteuningsnood binnen een onderwijscontext.

Hierdoor zijn personen met een handicap vaak laaggeschoold en dit heeft een impact op hun verder leven: inclusief werk vinden en zelfstandig wonen staan hierdoor voor die personen op de helling.

RICHTLIJNEN

De richtlijnen van het VN-Comité over artikel 24 (recht op onderwijs) dienen voorop te staan in het toekomstige beleid voor inclusief onderwijs. De General Comment nr 4³ biedt een verduidelijking van de inhoud van artikel 24 en een overzicht van de maatregelen die worden verwacht van de Staten die het verdrag ratificeerden. Onder meer volgende passages zijn belangrijk om in acht te nemen:

.....

63. f) Erkenning van de behoefte aan redelijke aanpassingen om inclusie te ondersteunen, gebaseerd op mensenrechtennormen, in plaats van op efficiënt gebruik van middelen.

71. Het Comité dringt er bij Staten die partij zijn op aan om middelen over te hevelen van gesegregeerde naar inclusieve

---

³https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.ohchr.org%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2FDocuments%2FHRBodies%2FCRPD%2FGC%2FDraftGC_Education.doc&wdOrigin=BROWSELINK

omgevingen. Het roept Staten die partij zijn op om een financieringsmodel te ontwikkelen dat hierin voorziet middelen en stimulansen voor inclusieve onderwijsomgevingen om personen met een handicap de nodige ondersteuning te bieden.(...)

81. (...) personen met een handicap, met inbegrip van kinderen met een handicap, te raadplegen via hun representatieve organisaties. Personen met een handicap moeten ook worden erkend als partners en niet alleen als ontvangers van onderwijs. Staten die partij zijn moeten hun actieve betrokkenheid ondersteunen, niet alleen bij hun eigen onderwijs, maar ook bij de ontwikkeling van beleid op het gebied van inclusief onderwijs op lokaal en nationaal niveau.

.....

UITDAGINGEN

Volwaardig burgerschap omarmen: naar 1 inclusief onderwijssysteem

Vlaanderen heeft een sterke traditie van buitengewoon onderwijs. Het M-decreet heeft een beweging naar meer inclusief onderwijs ingezet, maar inclusief onderwijs is zeker nog niet de meest gangbare keuze.

De overheid blijft, ook als langetermijnperspectief, het buitengewoon onderwijs naar voren schuiven als onderwijsaanbod voor leerlingen met (grote) ondersteuningsnoden ("inclusief onderwijs als het kan, buitengewoon onderwijs als het nodig is").

In plaats van het aanhouden van 2 systemen waaronder een sterk buitengewoon onderwijs, dient er volop voor de uitbouw van 1 inclusief onderwijssysteem te gaan.

GRIP roept de politieke partijen op om een actieplan op te stellen naar 1 inclusief onderwijssysteem zoals beschreven in het VN-Verdrag Handicap. Het onderwijssysteem moet hertekent worden naar een systeem waar de expertise van het gewoon en het buitengewoon onderwijs samen het nieuwe kwaliteitsvolle inclusief onderwijssysteem vormen. De rol van het buitengewoon onderwijs dient aangepast te worden.

GRIP vraagt een strategisch plan voor de realisatie van inclusief onderwijs voor alle leerlingen in Vlaanderen, met duidelijkheid over de timing en de inzet van middelen.

Recht op onderwijs voor iedereen

In Vlaanderen zijn er ongeveer 500 kinderen over wie men oordeelt dat zij 'in de onmogelijkheid verkeren om onderwijs te volgen'. Zij worden vrijgesteld van de leerplicht. Het gaat om kinderen en jongeren met zeer ernstige en meervoudige beperkingen en in mindere mate ook om kinderen en jongeren met gedrags- en emotionele stoornissen.

Een commissie van academici en beleidsmedewerkers bracht al jaren geleden een advies uit om de vrijstelling van de leerplicht af te schaffen en te voorzien in voldoende middelen voor ondersteuning om het recht op leren in te vullen.

GRIP vraagt de regelgeving aan te passen waarbij de vrijstelling van leerplicht wordt vervangen door een garantie voor het recht op onderwijs. GRIP vraagt een systeem op te zetten waarbij voor kinderen met zeer intensieve zorg- en ondersteuningsnoden een onderwijs- en hulpaanbod op maat gerealiseerd wordt binnen het inclusief onderwijssysteem.

Inschrijvingsrecht beter beschermen

Leerlingen met een handicap die zich willen inschrijven in het gewoon onderwijs botsen nog altijd op heel wat drempels zoals vooroordelen, gebrek aan expertise bij scholen over hoe zo'n traject aan te pakken, ...

De regelgeving is nochtans duidelijk sinds het M-decreet en ongewijzigd: elke leerling heeft inschrijvingsrecht in het gewoon onderwijs. De leerlingen die ook toegang hebben tot het buitengewoon onderwijs hebben ook recht om zich in te schrijven in het gewoon onderwijs. De school heeft dan 60 dagen om na te gaan of de leerling het gewoon of individueel curriculum kan volgen. Enkel als de redelijke aanpassingen onredelijk zijn voor het volgen van het individueel curriculum kan de inschrijving ontbonden worden. De school moet dit echter grondig motiveren aan de hand van criteria vastgelegd in een protocol. Dit wordt dikwijls met de voeten getreden. De overheid beschermt de leerlingen niet als scholen zich niet aan de wetgeving houden.

De huidige minister van onderwijs communiceert alsof een school zomaar een leerling met extra onderwijsnood kan weigeren. Hierdoor wordt het

voor leerlingen die ondersteuning nodig hebben in het onderwijs nog moeilijker om inclusief onderwijs te volgen. De minister geeft immers aan dat we voor zulke leerlingen het buitengewoon onderwijs hebben.

In veel steden is er een aanmeldingssysteem wat voor leerlingen met toegang tot het buitengewoon onderwijs problemen geeft als de inschrijving ontbonden wordt. Op het moment van de ontbinding zijn de meeste scholen binnen die steden volzet en is er geen plaats meer in het gewoon onderwijs.

Leerlingen met specifieke onderwijsnood hebben, buiten de rechtbank, geen instantie die iets kan afdwingen van een school. Er zijn enkel instanties die kunnen bemiddelen en adviseren. Zelfs de Commissie inzake Leerlingenrechten kan alleen maar adviseren.

GRIP vraagt dat de overheid een actieplan opstelt om de rechtszekerheid van leerlingen met een specifieke onderwijsnood te versterken en vraagt dat de overheid optreedt tegen inbreuken met betrekking tot het inschrijvingsrecht. Het mandaat van de Commissie inzake Leerlingenrechten versterken en uitbreiden zou al een stap in de goede richting zijn.

Persoonlijke assistentiebudget ter beschikking stellen

Een PAB-budget is een belangrijke hefboom om kwalitatief inclusief onderwijs te kunnen volgen. Wanneer ouders kiezen voor inclusief onderwijs voor hun zoon of dochter, stoten ze nog altijd op een tekort aan ondersteuning. Hierdoor kiezen ouders voor buitengewoon onderwijs.

Vanuit Welzijn gesubsidieerde structuren zoals multifunctionele centra steunen de werking van het buitengewoon onderwijs terwijl het veel moeilijker is om een persoonlijke assistentiebudget te krijgen waarmee een inclusief onderwijstraject kan worden ondersteund. Er is dus geen echte keuzevrijheid voor leerlingen met specifieke onderwijsnood en hierdoor volgen leerlingen les in het buitengewoon onderwijs in plaats van hun oorspronkelijke keuze: inclusief onderwijs.

GRIP vraagt de wachtlijsten voor minderjarigen weg te werken zodanig dat leerlingen zich optimaal kunnen ontplooiën in de maatschappij.

Kine en logo

Leerlingen die les volgen in het buitengewoon onderwijs krijgen (meestal gratis) kiné en logo tijdens de lesuren. In het gewoon onderwijs kunnen scholen externe kiné en logo, betaald door de ouders, toestaan tijdens de lesuren. Maar veel scholen laten dit niet toe.

Indien een leerling ondersteuning krijgt van een leersteuncentrum kan dit een kinesist, logopedist, psycholoog of ergotherapeut zijn maar zij zijn voor ondersteuning van de school en de leerkracht en gaan meestal mee in de klas. De begeleiding is niet te vergelijken.

Als een leerling inclusief onderwijs volgt zijn de therapieën na schooltijd extra belastend. Andere leerlingen kunnen ontspanningsactiviteiten doen maar leerlingen die het al wat moeilijker hebben, moeten zich opnieuw inspannen. De ouders draaien voor de kosten op en ze zijn verantwoordelijk voor het vervoer van en naar.

GRIP vraagt om de regelgeving aan te passen zodat kiné, logo (en andere therapieën) kunnen deel uitmaken van het ondersteuningspakket voor leerlingen met specifieke onderwijsnoden binnen het gewoon / inclusief onderwijs zoals in het buitengewoon onderwijs. Er zijn namelijk ouders die kiezen voor buitengewoon onderwijs omdat het een goedkoper, minder tijdrovend totaalpakket is.

Certificatie voor IAC die gelijkwaardig is aan die in buitengewoon onderwijs

Leerlingen die inclusief onderwijs volgen met een IAC (individueel aangepast curriculum) hebben enkel recht op een 'attest verworven bekwaamheden', dat geen enkele civiele waarde heeft. De klassenraad kan wel zelfstandig beslissen of ze alsnog een diploma lager onderwijs of secundair onderwijs krijgen. Ze moeten hiervoor dan wel de eindtermen bereikt hebben van het gemeenschappelijk curriculum.

Als leerlingen les volgen in het buitengewoon onderwijs is er een maatschappelijk erkende certificering. Ook hebben leerlingen die een IAC volgen in het gewoon onderwijs dezelfde competenties als de leerlingen in het buitengewoon onderwijs maar ze krijgen geen gelijkwaardige certificering.

GRIP vraagt om de certificering voor leerlingen met een IAC in het gewoon onderwijs gelijkwaardig zijn aan die in het buitengewoon onderwijs.

Beleidsparticipatie

Binnen het beleidsdomein onderwijs is de beleidsparticipatie van personen met een handicap, leerlingen, ouders en verenigingen niet structureel voorzien. Zij worden dus te weinig betrokken bij de beleidsontwikkelingen en -uitvoering.

GRIP vraagt om de beleidsparticipatie van personen met een handicap binnen het beleidsdomein onderwijs te verbeteren door de oprichting én ondersteuning van een onafhankelijk platform handicap en onderwijs (in analogie met het Gebruikersoverleg Handicap en Arbeid) zodanig dat ze onder andere vertegenwoordigingswerk kunnen doen (bijvoorbeeld in de VLOR).

4 c) WERK

INLEIDING

We kunnen in Vlaanderen zeker nog niet spreken van een inclusieve arbeidsmarkt voor personen met een handicap. Mensen met een handicap zijn duidelijk ondervetegenwoordigd. En werkplekken zijn in Vlaanderen nog onvoldoende omgevormd tot inclusieve werkplekken.

De werkzaamheidsgraad van personen met een arbeidshandicap blijft bijzonder laag, onder de 50%. En na een jarenlange positieve trend, was er in 2022 zelfs een terugval van – 2,7% naar 46,5%.⁴ Bij personen zonder hinder steeg de werkzaamheidsgraad in 2022 tot 82,1 %. Er blijft dus een grote tewerkstellingskloof. Die bedroeg in 2022 35,6% .⁵

⁴ <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/arbeid/werkzaamheidsgraad#lage-werkzaamheidsgraad-bij-personen-met-hinder-door-handicap-of-langdurig-gezondheidsprobleem>, gepubliceerd op 18 april 2023

⁵ <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/arbeid/werkzaamheidsgraad#lage-werkzaamheidsgraad-bij-personen-met-hinder-door-handicap-of-langdurig-gezondheidsprobleem>, gepubliceerd op 18 april 2023

Het is dus essentieel om de komende jaren sterker in te zetten op de tewerkstellingskansen van personen met een handicap.

RICHTLIJNEN

Artikel 27 van het VN-Verdrag Handicap stelt dat mensen met een handicap, op gelijke basis als andere mensen, recht hebben op tewerkstelling binnen een open arbeidsmarkt.

.....

"Mensen met handicap hebben het recht om -op gelijke voet met anderen- vrij hun werkplek of tewerkstelling te kiezen of voorgesteld werk aan te nemen als dit gebeurt in een omgeving dat open, inclusief en toegankelijk is voor iedereen".

.....

De recente General Comment nr 8⁶ (september 2022) biedt een verduidelijking van de inhoud van artikel 27 en een overzicht van de maatregelen die worden verwacht van de staten die het verdrag ratificeerden.

Het recht op werk waarmaken zoals het VN-Verdrag Handicap dit heeft vastgelegd, vraagt om een fundamentele omslag. Een 2-tal punten willen we in het kader van dit dossier onder de aandacht brengen:

1. Het gaat wel degelijk om een recht op inclusief werk.

In Vlaanderen staan we in feite nog niet ver op het vlak van inclusief werk. De aandacht gaat veel meer uit naar de tewerkstelling of dagbesteding buiten het reguliere werk. De focus dient verlegd te worden naar echt werk. Met echt werk hebben we voor ogen: een betaalde job in een gewone werkomgeving. Inclusieve tewerkstelling dus. Daar kunnen, indien nodig, ondersteunende maatregelen bij te pas komen. Maar het gaat wel om een job met loon naar werken.

---

⁶https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.ohchr.org%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2F2022-09%2FCRPD_C_GC_8-ENG-Advance-Unedited-Version.docx&wdOrigin=BROWSELINK

In punt 63 a) en b) van de General Comment nr 8 (eigen vertaling) staat als richtlijn voor de overheid:

.....

- *de overgang van gesegregeerde werkomgevingen voor personen met een handicap vergemakkelijken en hun betrokkenheid op de open arbeidsmarkt ondersteunen, en er ondertussen ook voor zorgen dat arbeidsrechten onmiddellijk van toepassing zijn op die omgevingen;*
- *het recht op ondersteunde tewerkstelling bevorderen, met inbegrip van assistentie bij het werk, jobcoaching en beroepskwalificatieprogramma's (...)*

.....

2. Het VN-Verdrag Handicap legt duidelijk vast dat gesegregeerde arbeid, zoals we die kennen in maatwerkbedrijven, uitgefaseerd moet worden.

Het beleid in Vlaanderen moet dus de rol van de maatwerkbedrijven herbedenken.

In punt 81 i) van General Comment nr 8 (eigen vertaling) staat:

.....

Versnelde afbouw van gesegregeerde werkgelegenheid, met inbegrip van beschutte werkplaatsen, door concrete actieplannen vast te stellen, met middelen, tijdschema's en monitoringmechanismen die de overgang van gesegregeerd werk naar de open arbeidsmarkt waarborgen. Deze concrete actieplannen verplichten de staten die partij zijn om:

- *de wetten, het beleid, de benaderingen en de veronderstellingen waarop de bevordering van sociale werkvoorziening is gebaseerd, te herzien;*
- *personen met een handicap en hun representatieve organisaties bij voorrang nauw te raadplegen en actief te betrekken bij het ontwerp, de uitvoering en het toezicht op overgangprocessen;*

.....

UITDAGINGEN

Meer tewerkstelling van personen met een handicap.

De werkzaamheidsgraad van personen met een indicatie van hinder in hun dagelijkse bezigheden wegens een handicap, langdurige ziekte of aandoening is in het Vlaams Gewest op 5 jaar tijd met 8,1% gestegen: van 41,1% (in 2016) tot 49,2% (in 2021). Recentelijk stellen we een zorgwekkende terugval vast. In 2022 is die werkzaamheidsgraad gezakt naar 46,5%.⁷

De werkzaamheidskloof tussen personen met en zonder indicatie handicap volgt dezelfde trend. In 2021 was die kloof onder de 30% gezakt naar 26,1 punten. Maar in 2022 nam deze kloof terug toe. Ze bedraagt volgens de meest recente cijfers 35,6%. Dit houdt verband met de hoge werkzaamheidsgraad van personen zonder indicatie handicap (82,1% in 2022)⁸

Het is dus duidelijk dat personen met een handicap een degelijk en duurzaam deel laten uitmaken van de werkende bevolking, een streefdoel moet zijn van de volgende Vlaamse regering. De SERV wijst op een potentiële groei inzake werkbaarheidsgraad van 7,5%.⁹

Monitoring, evaluatie en verbetering van individueel maatwerk

Een actieve monitoring en evaluatie van de impact van het decreet individueel maatwerk is belangrijk. In de evaluatie dient alleszins te worden bekeken of de subsidiëring in een reguliere job hoog genoeg is, zeker voor sommige mensen met een grotere ondersteuningsnood. Bij een evaluatie moet ook worden bekeken of er voldoende doorstroom is en of er voldoende nieuwe opstart is.

Het decreet individueel maatwerk was een belangrijke stap in de richting van een inclusieve arbeidsmarkt. De ondersteuning voor personen met een handicap is losgekoppeld van de tewerkstelling in een maatwerkbedrijf. Het is momenteel voor GRIP onduidelijk of de

---

⁷ <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/arbeid/werkzaamheidsgraad#lage-werkzaamheidsgraad-bij-personen-met-hinder-door-handicap-of-langdurig-gezondheidsprobleem>, gepubliceerd op 18 april 2023

⁸ <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/arbeid/werkzaamheidsgraad#lage-werkzaamheidsgraad-bij-personen-met-hinder-door-handicap-of-langdurig-gezondheidsprobleem>, gepubliceerd op 18 april 2023

⁹

https://serv.be/sites/default/files/documenten/COMDIV_20221214_Inclusieve%20arbeidsmarkt_ADV.pdf

subsiëring (begeleidingspremie) even hoog is als de subsiëring van begeleiding per persoon in de maatwerkbedrijven. Dit wordt best onderzocht.

Redelijke aanpassingen

Redelijke aanpassingen vormen een hefboom om werkvloeren aan te passen en dus inclusief te maken voor personen met een handicap. We stellen echt vast dat redelijke aanpassingen nog te weinig gekend zijn, bij zowel werkgevers als bij werknemers en te weinig worden toegepast. Hier is dus nog sensibilisatie nodig.

Persoonlijke assistentie uitbouwen

Het Decreet Individueel Maatwerk is een eerste stap in de richting van ondersteuning op de werkvloer. Toch ervaren mensen nog dat ze onvoldoende ondersteuning krijgen op die werkvloer. Persoonlijke assistentie in functie van het persoonlijke functioneren is niet meegenomen in het individueel maatwerk.

GRIP verwacht dat bij een aanpassing van individueel maatwerk een regeling wordt getroffen om persoonlijke assistentie in te zetten op de werkvloer. Ook persoonlijke assistentie bij mobiliteit, dus verplaatsingen in functie van de job, inclusief woon-werkverkeer, moet kunnen worden vergoed. De vergoeding voor persoonlijke assistentie moet persoonlijk zijn, dus met een budget voor de persoon met de handicap. Dit kan vorm krijgen door een transversale regelgeving met betrokkenheid van de beleidsdomeinen werk en welzijn.

Begeleidende diensten

In de dienstverlening is er een evolutie geweest waarbij VDAB en GTB nog een overheidsopdracht hebben en andere dienstverlening verloopt via tendering. Signalen maken duidelijk dat VDAB, GTB en andere begeleidende diensten niet altijd voldoende ondersteuning bieden om een reguliere job te vinden en succesvol aan de slag te gaan en al snel doorverwijzen naar maatwerkbedrijven en vrijwilligerswerk. Er is te weinig capaciteit om voldoende intensieve bemiddeling te voorzien wanneer dit nodig is bij werkzoekenden. (cfr praktijkvoorbeeld project ik verdien werk). Het beleid steunt het voortbestaan van 2 systemen zonder uitdoofscenario.

GRIP verwacht dat de volgende minister zich nog veel meer duidelijk en openbaar uitspreekt over de nood aan en het recht op inclusief werk voor mensen met een ondersteuningsnood. Binnen een plan voor inclusief werk, met inbegrip van de uitfasering van de maatwerkbedrijven, zouden extra middelen kunnen worden voorzien voor de begeleidende diensten om voldoende intensief mensen met een handicap te kunnen begeleiden naar regulier werk. Ook de opvolging van de kwaliteit van de dienstverlening van VDAB, GTB, en de dienstverleners binnen individueel maatwerk is nodig. Het is belangrijk dat ze voldoende vraaggestuurd werken, de juiste kijk op handicap hebben, en dat ze voldoende inclusiegericht zijn: dat ze niet enkel bezig zijn met vorming van de persoon om tot werk te komen maar ook actie ondernemen om inclusieve werkplekken te creëren.

Tewerkstellingsbreuk op maat

De mogelijkheid is te weinig bekend dat je kan werken volgens een tewerkstellingsbreuk aangepast aan je mogelijkheden. En het is te weinig bekend dat je een uitzondering kan aanvragen.

De overheid moet meer sensibiliseren naar de werkgevers om de arbeidscontext inclusiever te maken. Zodat werkgevers werkbaar werk voor iedereen creëren met aandacht voor individuele noden van iedereen. Dat veronderstelt openheid naar werkuren, inhoud van de job, hulpmiddelen, enzovoort. Zo zullen er ook minder aanvragen van uitzonderingen zijn.

Combinatie Werk en uitkeringen

Heel wat mensen kunnen niet voldoen aan de huidige norm van voltijds werk omwille van een handicap of chronische ziekte. Stelsels dienen zo hervormd te worden dat zij 1/kunnen werken volgens eigen kunnen en daar evenwaardig voor worden verloond, en 2/een aanvulling krijgen vanuit uitkeringstelsels. Via zo'n combisysteem kunnen ze een inkomenspositie verwerven waar ze menswaardig mee kunnen leven en waarmee ze gelijke kansen hebben op vlak van inkomen. Dit betekent onder meer dat de IVT niet zo snel mag dalen wanneer mensen aan het werk gaan.

Volwaardig burgerschap omarmen: van segregatie naar inclusie

GRIP roept de politieke partijen op om te handelen naar de richtlijnen van het VN-Comité en actieplannen op te stellen die leiden tot echt inclusief werk. Het is onvermijdelijk om de rol van de maatwerkbedrijven te herbekijken. Maatwerkbedrijven niet als eindstation maar als een tijdelijke tussenoplossing met nog meer nadruk op doorstroming. In plaats van de versterking van de positionering en financiering van de maatwerkbedrijven en samenwerking met de overheid, dient er een versterking te komen van de mogelijkheden om mensen in een reguliere job tewerk te stellen en hiervoor meer financiering en omkadering te voorzien. De overheid dient hierbij een beschermende houding aan te nemen, waarborgen dat de rechten van personen met een handicap niet achteruitgaan, kansen te creëren en de randvoorwaarden te vervullen zodat mensen met een handicap zich zonder schrik begeven op de arbeidsmarkt.

4 d) WONEN

INLEIDING

Het is zeer moeilijk om een goed gelegen, betaalbare en gepaste woning te vinden. Door de extra kwetsbare inkomenspositie van mensen met een handicap is betaalbaarheid nog belangrijker. Ook stijgende energiekosten wegen harder door.

Woonkosten wegen ook veel harder door bij mensen met een handicap dan bij mensen zonder handicap. Eurostat legt de grens voor een te zware woonkost op 40% van het beschikbare huishoudinkomen. Daarbij wordt rekening gehouden met alle kosten voor de huur of aflossing van de lening. In 2020 leefde 12% van de personen met een handicap in een huishouden met een woonquote van minstens 40%. Bij de personen zonder handicap lag dat aandeel op 5%.

Personen met een handicap zijn veel meer dan anderen aangewezen op huren. In 2020 woonde 35% van de personen met een handicap ouder dan 18 jaar in een huurwoning. Bij personen zonder handicap gaat het om 19%. Dit aandeel voor laatstgenoemden bleef afgelopen jaren relatief stabiel, maar het aantal mensen met een handicap dat huurt nam toe.

Huren ondersteunen vanuit de overheid is voor personen met een handicap dus extra belangrijk.

Wie specifieke noden heeft omwille van de handicap vindt nog moeilijker een gepaste woning. De meeste woningen in ons land zijn onaangepast. Er is een algemeen tekort aan aangepaste of aanpasbare huur- en koopwoningen, zowel op de private en de sociale woonmarkt als bij nieuwere woonformules. Bovendien zijn woonomgevingen en openbaar vervoer evenmin voor iedereen toegankelijk. Het principe van universal design / universeel ontwerp is onlosmakelijk verbonden aan kwalitatief en duurzaam wonen voor iedereen. Maar ondanks de urgente nood lukt het niet om die aangepastheid te verankeren in ons woonbeleid. Aanpasbaar en aangepast bouwen staat nog in de kinderschoenen; hoewel dit ook gezien een verouderende bevolking een must is. Bij aangepaste woningen is er niet zelden de verwachting of verplichting dat er een bepaald zorgaanbod wordt gebruikt bij een bepaalde aanbieder.

Het gebrek aan betaalbare toegankelijke woningen is een van de redenen waarom mensen in een instelling gaan wonen, en is een van de redenen waarom ze er niet uit geraken. De toegang tot aangepaste woningen is dan ook een van de 12 principes van onafhankelijk leven.

RICHTLIJNEN

Het VN-Verdrag Handicap omschrijft in artikel 19 over zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij het recht op wonen:

.....

“De Staten die Partij zijn bij dit Verdrag erkennen het gelijke recht van alle personen met een handicap om in de maatschappij te wonen met dezelfde keuzemogelijkheden als anderen en nemen doeltreffende en passende maatregelen om het personen met een handicap gemakkelijker te maken dit recht ten volle te genieten en volledig deel uit te maken van, en te participeren in de maatschappij, onder meer door te waarborgen dat:

- a. personen met een handicap de kans hebben, op voet van gelijkheid met anderen, vrijelijk hun verblijfplaats te*

kiezen, alsmede waar en met wie zij leven, en niet verplicht zijn te leven in een bepaalde leefregeling;(…)”

.....

UITDAGINGEN

Werken aan betaalbaarheid: veel forser inzetten op sociale huurwoningen

Door het tekort aan sociale huurwoningen zijn mensen met een handicap met een lager inkomen afhankelijk van de private huurmarkt of van (de draagkracht van) hun sociaal netwerk. Dit terwijl zowel de inkomenspositie als het sociaal netwerk bij personen met een handicap vaak sterk onder druk staan. Voor mensen met een handicap is het vaak omwille van beperktere mobiliteit nog belangrijker om in de eigen omgeving een thuis te vinden. Er zijn wel sociale woningen bijgekomen maar er blijven een enorm tekort¹⁰ en lange wachttijden. Er moet dus veel forser worden ingezet op sociale huurwoningen, diversifiëring van het aanbod in vorm, grootte en locatie. Hiervoor is het ook belangrijk dat publieke gronden en panden worden gebruikt voor sociale huisvesting, dat er verwachtingen gesteld worden aan ontwikkelaars om bij grotere projecten een percentage sociale huisvesting te creëren.

Werken aan betaalbaarheid: meer inzetten op huursubsidies en de stijging van de private huurprijzen tegengaan.

Er zijn te weinig huurwoningen die betaalbaar zijn voor mensen in de lagere inkomensklassen. De huurprijzen van de woningen op de privé-markt liggen te hoog voor mensen met een laag inkomen¹¹. Het bestaande systeem van huursubsidies biedt geen structureel antwoord op dit probleem. GRIP vraagt om een systeem van huursubsidies te installeren waarbij het verschil tussen het tekort aan inkomen en de huurprijs van een woning op maat van de noden wordt bijgepast door de overheid. Een stijging van de huurprijzen moet worden tegengegaan, zeker voor de onderste segmenten van de huurmarkt.

---

¹⁰ In 2016 waren 142.981 sociale woningen verhuurd en stonden 137.111 mensen op de wachtlijst. Eind 2015 was slechts 5,6% van totaal aantal woningen een sociale woning (p 93 <http://www.armoedebestrijding.be/publications/verslag9/volledigverslag.pdf>)

¹¹ Cijfers in <http://www.armoedebestrijding.be/publications/verslag9/volledigverslag.pdf> op p.94: gemiddelde private huurprijs was 562 euro in 2013

Werken aan toegankelijkheid / aangepastheid: aantal aanpasbare en aangepaste woningen uitbreiden: bouwverordening

Vlaanderen moet en kan meer toekomstgericht beleid voeren. Er wordt veel te weinig beleid gevoerd om universal design in het woonbeleid in te passen en te verbinden met concepten als duurzaamheid en kwaliteit. Nieuwe woningen zijn best voor iedereen of toch voor een brede groep mensen meteen 'goed'. Toegankelijkheid, aangepastheid en aanpasbaarheid moeten basisonderdelen worden van duurzaam en kwalitatief bouwen. Het is immers veel moeilijker om een bestaande woning aan te passen dan een nieuwe woning meteen toegankelijk te maken. Een algemene bouwverordening die stelt dat alle nieuwe en vernieuwde appartementen aangepast moeten zijn, kan uitkomst bieden. Die aanpassing brengt bij nieuwbouw nauwelijks extra kosten met zich mee. Het punt is dat je met een rolstoel in huis moet kunnen bewegen. Het gaat om eenvoudige dingen: de breedte van de deuren of de hoogte van stopcontacten.

Werken aan toegankelijkheid / aangepastheid: toegankelijke sociale woningen

Ook in de sociale huisvesting kan men verder gaan. Het is onbegrijpelijk dat er voor de renovatie van sociale woningen geen bindende toegankelijkheidsnormen zijn. Niet alle appartementen zijn bereikbaar. Zo bijvoorbeeld wordt er bij renovatie in appartementsgebouwen zelfs geen lift tot op alle verdiepingen geïnstalleerd. Wetende dat een groot deel van het patrimonium in de komende 10 tot 20 jaar wordt gerenoveerd, ligt daar een groot potentieel voor een toegankelijk en betaalbaar woningaanbod. Dat de normen rond toegankelijkheid voor publieke gebouwen niet toepasbaar zijn voor woningen is een gemiste kans. GRIP verwacht dat de overheid dit rechtzet of via een andere regelgeving regelt. En dat er voldoende financiële ondersteuning is zodat een iets grotere kostprijs geen obstakel kan zijn.

Werken aan betaalbaarheid en toegankelijkheid: terugbetaling van aanpassingen vereenvoudigen en uitbreiding overwegen

Als de overheid vindt dat mensen met een beperking best thuis en in de maatschappij wonen, dan ligt het voor de hand dat woningaanpassingen in functie van een toegankelijke woning volledig worden terugbetaald door diezelfde overheid. Denk aan liften of een aangepaste badkamer. Dat kost snel duizenden euro's uit het vaak schaarse inkomen van personen met een handicap of hun gezinnen. De aanvraagprocedures kunnen nog veel vlotter en terugbetaling zou volledig moeten zijn.

Ook de terugbetaling van aanpassingen omwille van te verwachten toekomstige noden van een bewoner versoepelen is inclusie-ondersteunend beleid. Denk aan iemand met een degeneratieve ziekte die nu geen gebruik maakt van een rolstoel, maar wel verwacht die in de toekomst nodig te hebben. Bij pakweg een renovatie van badkamer of keuken is het slim om meteen te zorgen voor maximale aanpassing aan de rolstoel. Vaak wordt dit geweigerd.

Lichtere toegankelijkheidsaanpassingen aan bestaande woningen stimuleren

Een echt inclusief beleid zou nog een stapje verder kunnen gaan en ook mensen zonder handicap stimuleren om proactief relatief eenvoudige toegankelijkheidsaanpassingen aan te brengen aan hun woning. De overheid heeft nu financiële incentives om woningen energiezuiniger te maken. Waarom ook niet om woningen toegankelijker te maken? Als de toegankelijkheid van panden verbetert, ook als er geen grondige renovatie gepland is, worden woningen beter bezoekbaar voor mensen met een handicap.

Praktijktesten om discriminatie op de huurmarkt te bestrijden

Er blijft discriminatie spelen ten aanzien van personen met een handicap die een woning zoeken om te huren, zowel op basis van handicap als op basis van bron van inkomsten (wanneer de persoon leeft van een tegemoetkoming / uitkering). Er wordt ingezet op sensibilisatie van de private verhuurders en immokantoren, maar dat is onvoldoende. Er is ook handhaving, controle en sanctionering nodig. Een wetgeving zonder handhaving is een lege doos. Het is alsof de politie bij alcoholcontroles mensen niet zou mogen laten blazen. We blijven pleiten voor ondersteuning vanuit het Vlaamse beleid voor het uitvoeren van praktijktesten om discriminatie op te sporen, te bestraffen en in de toekomst te voorkomen.¹²

Schuldsaldoverzekering

Er blijven extra drempels bestaan voor personen met een handicap of een chronische ziekte om een schuldsaldoverzekering af te sluiten, wat zorgt voor indirecte discriminatie op vlak van het verwerven van een woning. Verzekeringslogica botst met recht op wonen. Uiteraard mag een verzekeringsmaatschappij een financiële inschatting maken of de persoon de verzekering kan betalen. Maar nu leidt een

---

¹² Meer uitleg op <http://praktijktestennu.be/visie/over-ons> van Platform Praktijktesten Nu

handicap of chronische ziekte veel te vaak tot een hogere premie of weigering. Vanuit gelijke rechten bekeken, is dit niet correct. Nu komt de last van de handicap of ziekte immers bij de persoon te liggen die op basis van een aantal parameters een gemiddeld hoger risico loopt op overlijden. Maar een individuele situatie kan anders zijn dan een gemiddelde inschatting. Wanneer de bijpremie niet hoger is dan 75%, kom je niet in aanmerking voor een bijpassing. Het recht op vergeten te worden, waarbij mensen vanaf een bepaald aantal jaren na genezing van een ziekte niet kunnen worden uitgesloten noch een bijpremie moeten betalen, op basis van die ziekte, is een goede zaak. Heel wat aandoeningen zijn nog niet opgenomen in het referentierooster dat in aanmerking komt voor het recht op vergeten te worden.

4 e) WELZIJN

INLEIDING

Personen met een handicap hebben ondersteuning nodig om in de samenleving te leven en volwaardig te participeren met behoud van persoonlijke autonomie. Het systeem van het persoonsvolgend budget en het persoonlijke assistentiebudget laat toe dat mensen het geld voor hun ondersteuning in eigen handen krijgen en zelf hun ondersteuning kunnen organiseren. Dat is goed.

De toegang tot deze budgetten zit echter vast. Nog steeds staan mensen jarenlang op de wachtlijst, blijven zij afhankelijk van hun familie en vrienden, daalt hun koopkracht en die van hun naasten doordat ze de meerkosten voor ondersteuning op zich moeten nemen. Door een tekort aan ondersteuning kunnen zij niet gaan werken, maar doen ze beroep op een uitkering. Ook de mensen die hen informeel ondersteunen zien zich genoodzaakt om hun job op te zeggen (vooral vrouwen). De fysieke en mentale gezondheid gaat achteruit, wat de druk op de gezondheidszorg opdrijft. Vlaanderen verliest aan kracht van haar menselijk kapitaal en laat een enorm potentieel onbenut.

Tegelijkertijd zijn voor 1000den mensen collectieve dagbesteding en woonvoorzieningen nog steeds de realiteit, zijn er geen gelijke rechten noch kansen om ergens te wonen wegens een verplichte afname van zorg bij een bepaalde collectieve zorgaanbieder. Het vouchersysteem

domineert nog en wie voor cash kiest, kan rekenen op een pak minder overheidsinvestering. Bij de minderjarigen is de achterstand voor de keuze om zonder zorgaanbieders zelf de ondersteuning te regelen nog groter. Het gros van het VAPH-geld gaat rechtstreeks naar de multifunctionele centra terwijl de investering in PAB's vele malen kleiner blijft. Er is geen afdoende periodieke transparante rapportage over de evolutie van de wachttijden bij de minderjarigen. Vanuit het Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden (VIPA) wordt nog steeds geïnvesteerd in collectieve dag- en woonvoorzieningen in plaats van in 'community based services' in functie van betaalbaar en toegankelijk wonen in de maatschappij.

RICHTLIJNEN

Het uitgangspunt is dat iedere persoon met een handicap recht heeft op voldoende en gepaste ondersteuning om volwaardig te participeren aan de samenleving. Dit staat beschreven in artikel 19 van het VN-Verdrag Handicap. In de General Comment nr 5 over artikel 19 beschrijft het VN-Comité de richtlijnen om dit waar te maken. Institutionaliseren voorkomen en genezen, wachtlijstprincipes afschaffen en persoonlijke assistentie versterken zijn kernelementen. Sinds september 2022 zijn er ook de Guidelines over deinstitutionalisering waarin het VN-Comité de nood aan deinstitutionalisering nog eens benadrukt en de definities kadert.

Wat geregeld wordt op het bevoegdheidsdomein welzijn heeft een grote impact op andere domeinen. Maar het VN-Verdrag Handicap impliceert een verantwoordelijkheid over alle beleidsdomeinen heen. Niet alle ondersteuning moet geregeld en gefinancierd worden door het beleidsdomein welzijn. In andere domeinen is er ook beleid nodig om ondersteuning te realiseren. Assistentie bij openbaar vervoer, voldoende ondersteuning op de werkvloer, op school, enzovoort. Dit nemen we op bij de andere hoofdstukken in dit dossier.

UITDAGINGEN

Ter beschikking stellen in plaats van uitstellen en verminderen

Iedereen die, na het doorlopen van de geijkte procedure, een budget kreeg toegewezen door een overheidsbeslissing dient dit budget ook te

krijgen. Een overheid die de rechten van personen met een handicap respecteert, voert eigen beslissingen voor erkenningen ook uit. Halveringen en verminderingen door actualisering van reeds toegewezen individuele budgetten zijn ontoelaatbaar.

Sterkere juridische verankering van het recht op ondersteuning

De juridische verankering van het recht op ondersteuning is momenteel te zwak. Gezien het enorme belang voor personen met een handicap om een actief leven te kunnen uitbouwen, de weerslag van de impasse op de betrokken gezinnen, het uitdijende effect op de samenleving en de vaststelling dat Vlaanderen er met de huidige initiatieven niet komt, pleit GRIP voor afdoende juridische verankering en een afdwingbaar recht op ondersteuning. De nodige maatregelen om deze afdwingbaarheid waar te maken, zoals supported decision making, moeten ook voorzien worden.

Personen met een handicap versterken en ondersteunen

Voor vernieuwing wordt er te veel gekeken naar de zorgaanbieders. Een belangrijke motor van een omslag naar meer autonomie en inclusie zijn echter de personen met een handicap zelf en hun naasten. Zet alles op alles om personen met een handicap te steunen om de touwtjes van hun leven stevig in handen te kunnen nemen. Zij zijn de ondernemers binnen hun eigen leven.

Peer counseling en peer support alle kansen geven

Uitwisseling tussen mensen met een handicap is een krachtig instrument voor mensen om de weg te vinden, vaak nog tegen de stroom in, naar een leven in de maatschappij en dit elke dag waar te maken. Faciliteer dit, moedig dit aan en erken openbaar het belang ervan. Verleg de financieringsstroom voor de opbouw en overdracht van kennis en expertise van de aanbieders van ondersteuning naar de personen met een handicap.

Opstart en uitbouw centrum onafhankelijk leven faciliteren

Een van de kernelementen die ontbreken om de transitie naar een leven in de samenleving te ondersteunen, is een sterk centrum onafhankelijk leven. Zo'n centrum kan op individueel niveau een overgang begeleiden of een onafhankelijk leven in de maatschappij versterken. Het kan ook organisaties ondersteunen om het recht op een onafhankelijk leven waar te maken, en het kan expertise delen met beleidsmakers om structurele hervormingen voor het recht op een onafhankelijk leven te adviseren. Een

centrum onafhankelijk leven van en voor en door personen met een handicap kan lobbyen, informeren, trainingen geven, coördineren,...

De waarde van persoonlijke assistentie erkennen en uitdragen

Persoonlijke assistentie is geen doel maar een van de belangrijkste middelen om in de maatschappij te leven en te participeren. Momenteel wordt de kracht van persoonlijke assistentie onvoldoende gezien en worden de mogelijkheden enorm onderbenut. Noch koepels van voorzieningen, noch mutualiteiten, noch vakbonden zijn grote pleitbezorgers. Bouw als beleidsmakers meer affiniteit op met persoonlijke assistentie, erken het belang ervan en draag dit ook openbaar uit.

Persoonlijke assistentie uitbouwen

Het is zeer moeilijk om persoonlijke assistenten te vinden en te houden. Werken in een collectieve setting geeft heel wat meer extralegale voordelen. De job is te onbekend en er zijn veel vooroordelen. Al te lang sleept deze situatie aan. Daardoor lukt het niet voor mensen die met persoonlijke assistentie willen werken. Er is politieke actie nodig, zoals het organiseren van sensibilisatiecampagnes over de waarde van persoonlijke assistentie en de job van persoonlijke assistent, betere afstemming van de budgethoogtes op een voldoende verloning en arbeidsvoorwaarden van persoonlijke assistenten.

Overheidsinvestering voor cash gelijkstellen

Zorg voor minstens een gelijke overheidsinvestering voor wie met persoonlijke assistentie werkt als voor wie ondersteuning krijgt van een collectieve zorgaanbieder. Zorg ook voor een zelfde systeem voor iedereen. Wijs voor iedereen financiering toe in euro's in plaats van in punten. De overheidstussenkomsten dienen gebaseerd te zijn op een inschaling in aantal uren en staan los van de keuzes over bestedingswijze. Zorg voor een voldoende groot budget per uur ondersteuning.

Geen instellingen meer (ver)bouwen van eender welke grootte

Stop de verdere uitbreiding van infrastructuur voor collectieve zorgaanbieders die tot institutionalisering leiden, voor minderjarigen of meerderjarigen. Ook rechtstreeks toegankelijke hulp kan segrerender werken.

Vraaggestuurde financiering bij minderjarigen

Geef ook aan minderjarigen die nu beroep doen op een collectieve zorgaanbieder, het budget voor hun ondersteuning in eigen handen. Zorg hierbij voor gelijke overheidsinvestering in cash voor die personen.

4 f) FEDERAAL BELEID TEGEMOETKOMINGEN

INLEIDING

Personen met een handicap zijn al jaar en dag oververtegenwoordigd in de armoedecijfers. De situatie nu volgens cijfers van de Handicapmonitor van Statistiek Vlaanderen:

- Het armoederisico lag in 2020 bij personen met een handicap dubbel zo hoog als bij personen zonder handicap: 16% van de personen met een handicap en 8% van de personen zonder handicap leefde volgens de EU-SILC-survey van 2020 (berekend op totale inkomsten van 2019) in een huishouden met een inkomen onder de armoederisicodrempel.
- In 2020 leefde 22% van de personen met een handicap in een huishouden waarvan de referentiepersoon zelf aangeeft dat men (zeer) moeilijk rondkomt met het beschikbare inkomen. Bij de personen zonder handicap ging het om 7%.
- Volgens de EU-SILC-survey van 2020 leefde 31% van de personen van 18 tot 59 jaar met een handicap in een huishouden met zeer lage werkintensiteit. Bij de personen zonder handicap ging het om 4%.

De kwetsbare inkomenspositie van personen met een handicap zorgt ervoor dat zij geen gelijke kansen hebben om een menswaardig leven te leiden en volwaardig te participeren aan de samenleving.

RICHTLIJNEN

Het uitgangspunt is dat iedere persoon met een handicap recht heeft op voldoende inkomen om menswaardig van te leven en om volwaardig te participeren aan de samenleving. Dit staat beschreven in artikel 28 van het VN-Verdrag Handicap:

Artikel 28 Behoorlijke levensstandaard en sociale bescherming:

.....

- 1. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op een behoorlijke levensstandaard voor henzelf en voor hun gezinnen, met inbegrip van voldoende voeding, kleding en huisvesting en op de voortdurende verbetering van hun levensomstandigheden, en nemen passende maatregelen om de uitoefening van dit recht zonder discriminatie op grond van handicap te beschermen en te bevorderen.*
  - 2. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op sociale bescherming en op het genot van dat recht zonder discriminatie op grond van handicap, en nemen passende maatregelen om de verwezenlijking van dat recht te waarborgen en te stimuleren, met inbegrip van maatregelen om :*
    - a) de gelijke toegang voor personen met een handicap tot voorzieningen op het gebied van zuiver water te waarborgen, alsmede toegang te waarborgen tot passende en betaalbare diensten, instrumenten en andere vormen van ondersteuning voor aan de handicap gerelateerde behoeften;*
    - b) de toegang voor personen met een handicap, in het bijzonder voor vrouwen, meisjes en ouderen, tot programma's voor sociale bescherming en het terugdringen van de armoede te waarborgen;*
    - c) voor personen met een handicap en hun gezinnen die in armoede leven de toegang tot hulp van de overheid te waarborgen, voor aan de handicap gerelateerde kosten, met inbegrip van adequate training, advisering, financiële hulp en mantelzorgondersteunende zorg;*
    - d) de toegang voor personen met een handicap te waarborgen tot sociale huisvestingsprogramma's;*
    - e) de toegang voor personen met een handicap te waarborgen tot pensioensuitkeringen en - programma's.*
- .....

Een waardig inkomen is bovendien een van de zuilen van independent living. Voor het beheer en besteden van het eigen inkomen moet er een

transitie gebeuren naar supported decision-making. Om de inkomenspositie van personen met een handicap te verbeteren, zijn er tal van acties mogelijk en nodig op verschillende beleidsdomeinen. Maatregelen die de toegang tot waardig inclusief werk verbeteren, opleidingsniveau via inclusief onderwijs, betaalbare en toegankelijke woningen, volwaardige terugbetaling van hulpmiddelen en woningaanpassingen, oplossen van de wachtlijsten voor ondersteuning bij het dagelijks leven, een goed dekkend, toegankelijk en betaalbaar openbaar vervoer zijn voorbeelden. We behandelen die in de andere domeinspecifieke hoofdstukken. In dit hoofdstuk stellen we een aantal aandachtspunten voor in verband met de verbetering van de tegemoetkomingen.

UITDAGINGEN

Voldoende hoge uitkeringen realiseren voor alle burgers, ook personen met een handicap.

Dit betekent een onmiddellijke optrekking van de uitkeringen tot aan de armoederisicodrempel. Deze drempel is bepaald op 60% van het mediaan netto beschikbare gestandaardiseerde huishoudinkomen in het land. Omdat deze getallen geen rekening houden met de werkelijke duurte van het leven, verwachten we dat op korte termijn wordt bekeken hoe mensen met een handicap ook kunnen beschikken over een referentiebudget. De berekening van de referentiebudgetten is gebaseerd op de reële kosten in functie van een volwaardige participatie.

De prijs van de liefde ook afschaffen voor de loonsvervangende uitkeringen.

Minister Lalieux schafte de prijs van de liefde helemaal af voor de integratietegemoetkoming. Ook als je samenwoont, kan je nu je integratietegemoetkoming, bedoeld voor kosten door handicap, behouden. Zo kan je zelf instaan voor deze extra kosten en ben je hiervoor niet afhankelijk van je partner. Vele mensen met een handicap blijven echter financieel afhankelijk van de persoon met wie ze samenwonen doordat uitkeringen als de inkomensvervangende tegemoetkoming of de invaliditeitsuitkering sterk verminderd wordt omdat ze samenwonen¹³. Deze afhankelijke positie is niet meer van deze tijd en remt volwaardige participatie af. Je tegemoetkoming zou onafhankelijk moeten zijn van je woonsituatie, zodat je niet afhankelijk wordt van de persoon met wie je

---

¹³ <https://www.gripvzw.be/nl/artikel/614/signalen-van-onderbescherming-prijs-van-de-liefde>

samenwoont en voldoende inkomen hebt om menswaardig van te leven en volwaardig te participeren. De prijs van de liefde houdt ongelijke kansen op relatie en gezinsvorming met behoud van persoonlijke autonomie in stand. En dat kan niet. Dit is een lacune in ons systeem van sociale bescherming die ook door armoedeorganisaties al lang wordt aangekaart. De prijs van de liefde is ook een probleem voor wie van een ander soort uitkering leeft. GRIP verwacht dat de volgende federale regering deze sociale onderbescherming ongedaan maakt. Het is voor onze hele samenleving beter dat mensen een gezin kunnen stichten en financiële draagkracht kunnen opbouwen.

De toegang tot uitkeringen die bedoeld zijn voor compensatie van handicapkosten, vrijwaren

De integratietegemoetkoming wordt uitgekeerd aan mensen bij wie een verminderde zelfredzaamheid werd vastgesteld, waardoor er sprake is van niet-becijferbare meerkosten omwille van handicap. De integratietegemoetkoming is een extra inkomen dat aan deze mensen wordt uitbetaald zodat zij de kosten kunnen opvangen. Wie echter hoger dan een bepaald inkomen heeft, ziet zijn/ haar integratietegemoetkoming verminderd of zelfs helemaal wegvallen. Hierdoor moeten deze personen hun handicapkosten uit het gewoon inkomen betalen. Er is daardoor absoluut geen sprake van gelijke kansen op een goede inkomenspositie. Het vrijstellingsplafond voor wie werkt is fors opgetrokken, wat een zeer belangrijke positieve stap is. Het vrijstellingsplafond voor wie een belastbaar vervangingsinkomen heeft (invaliditeitsuitkering, pensioen, werkloosheidsuitkering, leefrente) is echter nog zeer laag. Voor deze mensen met een handicap stelt de overheid dat ze de extra handicapkosten maar zelf moeten betalen. Dit is een discriminatoire situatie die onmiddellijk moet worden rechtgezet. Principieel zijn we voorstander van een integratietegemoetkoming die los staat van hoeveel iemand verdient.

Speciale aandacht voor statuut onregelmatige werknemers

Wie door beginnende chronische ziekte met periodes halftijds gaat werken vooraleer volledig langdurig ziek te worden, krijgt in stelsel ZIV het statuut onregelmatige werknemer in plaats van regelmatige werknemer. Hierdoor treedt er jarenlang een ingrijpend inkomensverlies op. Dit is in feite een systeemfout in de regelgeving: de ziekte- en invaliditeitsuitkering is specifiek bedoeld als vangnet voor tijdelijk en langdurig zieken en hun risico op armoede; de manier waarop mensen in de realiteit langdurig ziek worden, zorgt voor een hoger risico op

armoede. GRIP pleit voor een herziening van tweedeling tussen regelmatige en onregelmatige werknemer zodat het toekomstige inkomen niet afhankelijk is van de manier van langdurig ziek worden.

Combinatie Werk en uitkeringen

Heel wat mensen kunnen niet voldoen aan de huidige norm van voltijds werk omwille van handicap of chronische ziekte. Stelsels dienen zo hervormd te worden dat zij 1/kunnen werken volgens eigen kunnen en daar evenwaardig voor worden verloond, en 2/een aanvulling krijgen vanuit uitkeringsstelsels. Via zo'n combisysteem kunnen ze een inkomenspositie verwerven waar ze menswaardig mee kunnen leven en waarmee ze gelijke kansen hebben op vlak van inkomen. Dit betekent onder meer dat de IVT niet zo snel mag dalen wanneer mensen aan het werk gaan.

Zorgen voor heldere informatie

Het blijft een probleem dat veel mensen met een handicap of chronische ziekte onvoldoende geïnformeerd geraken over de tegemoetkomingen waar ze recht op hebben, en hoe hun uitkeringen wijzigen als hun gezinssituatie of werkstatus wijzigt. Informatie zit versnipperd, soms weten medewerkers het zelf niet, wetgeving is niet helder, informatietools zijn niet eenvoudig om toe te passen. Informatie is in moeilijke taal opgesteld. Kan de overheid niet toewerken naar interfederale kwalitatieve laagdrempelige, lokale informatiepunten waar je voor alle informatie terecht kan?

4 g) MEDIA

INLEIDING

Er zijn weinig personen met een handicap zichtbaar op televisie. In 2020 was 1,5% van de actoren in de programma's van de VRT-zenders (VRT 1, Canvas en Ketnet) iemand met een handicap. Daarmee doet de openbare omroep het wel beter dan de voorgaande jaren.

Volgens de Diversiteitsmonitor 2021 waren er 1,9% personen met handicap te zien op VRT. Doorheen de jaren begint zich een structurele verbetering af te tekenen (2018: 1,1% – 2019 en 2020: 1,5% – 2021: 1,9%)

Tussen de VRT-zenders onderling zijn er verschillen merkbaar. Bij VRT 1 lag het aandeel personen met een handicap op het scherm in 2020 het hoogst (1,6%), bij Canvas het laagst (1,3%). Bij Ketnet waren er 1,4% actoren met een handicap.¹⁴

De representatie is echter verre van stereotype doorbrekend noch inclusie normaliserend. Vaak is er een focus op de beperking en worden mensen afgebeeld samen met andere mensen met een handicap. Een goede kwalitatieve monitoring door de overheid ontbreekt.

RICHTLIJNEN

Richtlijnen om een niet-stereotype beeldvorming te organiseren in de media is opgenomen in Artikel 8 over Bevordering van bewustwording van het VN-Verdrag Handicap:

.....

"De Staten die Partij zijn verplichten zich onmiddellijke, doeltreffende en passende maatregelen te nemen:

teneinde binnen de gehele maatschappij, waaronder ook op gezinsniveau, de bewustwording te bevorderen ten aanzien van personen met een handicap, en de eerbiediging van de rechten en waardigheid van personen met een handicap te stimuleren;
om op alle terreinen van het leven stigmatisering, vooroordelen en schadelijke praktijken ten opzichte van personen met een handicap te bestrijden, met inbegrip van die gebaseerd op grond van sekse en leeftijd;
om de bewustwording van de capaciteiten en bijdragen van personen met een handicap te bevorderen.

Maatregelen daartoe omvatten:

---

¹⁴ Aandeel personen met een handicap in het televisieaanbod van de publieke omroep (zonder buitenlandse programma's) tijdens primetime (tussen 18.00 en 23.00 uur) op basis van gegevens van de Monitor Diversiteit van de VRT-Studiedienst, beschreven in Handicapmonitor Statistiek Vlaanderen: <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/47710#:~:text=Eind%202020%20waren%20in%20het,door%20de%20FOD%20Sociale%20Zekerheid>

- a. het initiëren en handhaven van effectieve bewustwordingscampagnes om:*
- i. ervoor zorg te dragen dat de samenleving openstaat voor de rechten van personen met een handicap;*
  - ii. een positieve beeldvorming van, en grotere sociale bewustwording ten opzichte van personen met een handicap te bevorderen;*
- (...)*
- c. het aanmoedigen van alle onderdelen van de media, personen met een handicap te portretteren op een wijze die verenigbaar is met het doel van dit Verdrag”*
- .....

UITDAGINGEN

Streefcijfer schermzichtbaarheid optrekken

In de huidige beheersovereenkomst is voor de eerste keer een streefcijfer schermzichtbaarheid opgenomen van 2% personen met een handicap. Daardoor gaf men het signaal dat personen met een handicap in beeld brengen ook belangrijk is voor de diversiteit. Daar is GRIP tevreden mee, net als met de gunstige trend (1,9% personen met een handicap op het scherm in 2021). 2% is echter nog steeds zeer weinig. Belangrijk is dus om de inspanningen verder te zetten en het streefcijfer te verhogen naar bijvoorbeeld 3%.

Schermerzichtbaarheid ook monitoren bij private en regionale omroepen

Enkel bij de VRT is er monitoring van de diversiteit in de schermzichtbaarheid. De monitoring van de diversiteit is een gevolg van de beheersovereenkomst die de VRT afsluit met de minister van media. Private en regionale omroepen worden gesubsidieerd via het Mediadecreet en hierin is niets opgenomen over monitoring van diversiteit. GRIP stelt voor dat de regelgeving van het Mediadecreet wordt aangevuld met de opdracht tot jaarlijkse monitoring van de diversiteit bij de private en regionale omroepen.

Er is een gebrek aan schermgezichten en de tewerkstelling van mensen met een handicap bij de openbare omroep is laag. De cijfers voor tewerkstelling van personen met een handicap in de beheersovereenkomst zijn weinig ambitieus en lager dan in het algemeen Vlaams overheidskader. We stellen voor om bij de VRT een streefcijfer

vast te leggen van 3% voor de tewerkstelling van personen met een handicap, overeenkomstig de werkwijze bij de Vlaamse overheid. En dan ook dezelfde ondersteunende maatregelen te voorzien.

Expertendatabank

Experten met een handicap komen weinig in beeld. Professionele experts krijgen vaak de voorkeur, in 2de instantie experts die over de eigen problematiek iets te zeggen hebben. Dat personen met een handicap ook op andere domeinen expertise kunnen hebben, wordt vergeten. De expertendatabank van de Vlaamse overheid bevat deskundigen met expertise handicap. Ervaringsdeskundige experts zijn in deze databank traditioneel niet de focus en in de minderheid. De afgelopen jaren zijn er acties ondernomen rond deze databank. GRIP stelt voor om een evaluatie te doen van de expertendatabank. Komen experts met een handicap meer in beeld, over welke thema's, in welke richting beïnvloeden hun inbrengen de beeldvorming over personen met een handicap?

Inclusieve beeldvorming

De manier waarop de VRT personen met een handicap in beeld brengt of de manier waarop er over handicap gepraat wordt, is niet altijd innoverend, noch correct. Het is geen inclusieve beeldvorming en te weinig in lijn met het VN-Handicap Handicap. De VRT komt niet tot een beleid over wat inclusieve beeldvorming is en wat de plaats is van een mensenrechtendiscours. Ze blijft programma's maken die exclusieve en segregerende beeldvorming brengt. De overheid ontwikkelde een tijd geleden wel een e-learningopleiding (BreeDBeeLD) voor mediamakers dat vrij en online te consulteren valt.

De VRT en Gelijke Kansen (expertendatabank) zouden verder kunnen inzetten op regelmatige groepstrainingen rond correcte beeldvorming voor journalisten en experts uit de databank. In de beheersovereenkomst zou moeten worden beschreven wat verstaan wordt onder inclusieve beeldvorming en bij de evaluatie van de beheersovereenkomst wordt op basis hiervan geëvalueerd. De VRT zou een nauwere samenwerking aan kunnen gaan met GRIP om de inclusieve beeldvorming op het scherm waar te maken.

4 h) MOBILITEIT

INLEIDING

Toegang tot het openbaar vervoer is een essentiële vereiste voor de participatie van personen met een handicap.

Niet kunnen gebruik maken van openbare voorzieningen op vlak van mobiliteit zorgt voor uitsluiting. Zonder toegankelijk openbaar vervoer hebben personen met een handicap niet in dezelfde mate als andere mensen toegang tot werkgelegenheid, onderwijs, het sociale en culturele leven enzovoort.

RICHTLIJNEN

Artikel 9 van het VN-Verdrag Handicap over toegankelijkheid geeft het kader weer en de richtlijnen voor beleidsmakers om hieraan te werken.

Toegankelijkheid staat voor de “passende maatregelen om te waarborgen dat personen met een handicap, op voet van gelijkheid met anderen, toegang hebben tot de fysieke omgeving, tot vervoer, informatie en communicatie, met inbegrip van informatie- en communicatietechnologieën en -systemen, en tot andere voorzieningen en diensten die openstaan voor of verleend worden aan het publiek, in zowel stedelijke als landelijke gebieden.”

Daarvoor moeten er onder meer “passende maatregelen genomen worden om de implementatie van minimumnormen en richtlijnen voor de toegankelijkheid van faciliteiten en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek, te ontwikkelen, af te kondigen en te monitoren.”

Artikel 19 c. over zelfstandig leven en deel uitmaken van de maatschappij stelt dat men moet “waarborgen dat de maatschappijdiensten en –faciliteiten voor het algemene publiek op voet van gelijkheid beschikbaar zijn voor personen met een handicap en beantwoorden aan hun behoeften.”

Openbaar vervoer is een belangrijke maatschappelijke openbare dienst die zo moet worden aangepast dat personen met een handicap er op voet van gelijkheid met anderen van gebruik kunnen maken. Zowel op federaal,

Vlaams, als lokaal niveau liggen er belangrijke beleidsbevoegdheden om deze richtlijnen op te volgen.

UITDAGINGEN

NOOZO, de Vlaamse Adviesraad Handicap, maakte in mei 2020 een algemeen advies over basisbereikbaarheid¹⁵ dat beleidsvoorstellen bundelt. Er kwam ook een specifiek advies rond de Mobiliteitscentrale¹⁶. In februari 2021 trok NOOZO aan de alarmbel met een advies over de uitrol van de basisbereikbaarheid¹⁷. Dit naar aanleiding van het achterblijven van de organisatie van voldoende vervoer op maat, dat nochtans een belangrijke schakel is in het concept van de basisbereikbaarheid. GRIP raadt aan hiermee rekening te houden. Hieronder enkele belangrijke uitdagingen.

Verdere uitbouw van brede toegankelijkheid van bussen en trams

Het hele aanbod is nog niet toegankelijk. Nochtans zou De Lijn in een openbaar vervoer moeten voorzien dat er is voor iedereen en zich op die manier onderscheiden van Vervoer op Maat.

De Lijn heeft de laatste jaren geïnvesteerd in de toegankelijkheid van bussen en trams waardoor de bussen 69% van de trams (eind 2022) toegankelijk zijn.

Het aanbod aan trams en bussen moet verder toegankelijk worden gemaakt, zodat je er vlot met alle noodzakelijke mobiliteitshulpmiddelen op kan. Het concept toegankelijkheid moet ook worden herbekeken. De bussen van de Lijn voorzien slechts 1 aangepaste plaats op de bus. Twee rolstoelgebruikers kunnen dus niet gelijktijdig de bus nemen.

Toegankelijke haltes: echt vooruitgang boeken

Er blijft een groot probleem op het vlak van toegankelijkheid van haltes in Vlaanderen.¹⁸ Er wordt veel te traag werk van gemaakt, waardoor enorm veel mensen het openbaar vervoer niet of zeer moeilijk kunnen gebruiken. De Vlaamse overheid én steden en gemeenten moeten de verantwoordelijkheid nemen om de inrichting van halteplaatsen van tram,

---

¹⁵ <https://www.noozo.be/nl/adviezen/basisbereikbaarheid-naar-een-vraaggericht-openbaar-vervoer-voor-iedereen>

¹⁶ <https://www.noozo.be/nl/adviezen/de-mobiliteitscentrale-als-spil-in-de-vervoersketen-voor-personen-met-een-handicap>

¹⁷ <https://www.noozo.be/media/a3qfmlzv/2021-02-advies-uitrol-basisbereikbaarheid.pdf>

¹⁸ <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1942779>

bus en metro toegankelijk te maken. De Vlaamse overheid voorziet wel middelen voor gemeentes om haltes toegankelijk te maken, dat is goed¹⁹. Dit geldt blijft echter deels onderbenut doordat steden en gemeentes weinig gebruik maken van deze vrijblijvende mogelijkheid. Steden en gemeentes worden niet gehouden aan bepaalde quota om vooruitgang te boeken op het vlak van het aantal toegankelijke haltes. GRIP pleit voor een minder vrijblijvend systeem waarbij alle gemeentes zich zouden moeten engageren om jaarlijks een bepaald aantal van hun halteplaatsen toegankelijk te maken. Er kan samen bekeken worden hoe de cofinanciering er best uit ziet.

Discriminatie mensen met scootmobiel opheffen

Bussen en trams zijn niet aangepast aan de afmetingen van scootmobielen. Zelfs voor de nieuwere voertuigen heeft men niet gekozen voor een ontwerp met voldoende ruime afmetingen. De Lijn verbod reeds 10 jaar geleden scootmobielen van bepaalde afmetingen op de bussen, wat zorgde voor discriminatie van wie een scootmobiel gebruikt als noodzakelijk hulpmiddel om zich te verplaatsen. Tot op vandaag wordt De Lijn niet verplicht om het verbod op te heffen waardoor de structurele discriminatie blijft bestaan. Het verbod op scootmobielen moet op korte termijn worden opgeheven. Neem de afmetingen van scootmobielen ook mee bij de richtlijnen voor het aanpassen van vervoersinfrastructuur.

Vervoer op Maat

Minstens totdat de volledige toegankelijkheid van het openbaar vervoer gerealiseerd is, zowel op vlak van voertuigen als haltes, moet er een gegarandeerd aangepast vervoer voorzien worden in alle vervoerregio's voor mensen met een mobiliteitsbeperking. Er zouden vanuit de Vlaamse overheid bindende richtlijnen moeten worden opgemaakt die de vervoersregioraden verplichten om een minimum aanbod aan aangepast vervoer te voorzien voor mensen met een mobiliteitsbeperking aan een gelijk tarief in heel Vlaanderen. Dit aanbod mag niet lager liggen dan het huidige aanbod.

---

¹⁹ <https://www.vlaanderen.be/toegankelijke-haltes/masterplan-toegankelijkheid>

Sterke beleidsparticipatie van personen met een handicap waarmaken

Er is geen structurele beleidsparticipatie voorzien die het perspectief van personen met een handicap inbrengt in de evoluties op vlak van beleid rond mobiliteit. Er is wel een vorm van beleidsparticipatie via de 'kenniscel toegankelijkheid' bij het departement mobiliteit. Maar dat is beperkt en ook niet structureel. Er is ook geen structurele beleidsparticipatie binnen de vervoerregioraden (bovenlokaal niveau), waarbinnen de beleidsplannen opgemaakt worden voor de regio en het vervoer op maat,... Personen met een handicap hebben hier te weinig een stem in en er wordt onvoldoende rekening gehouden met hun noden en belangen op vlak van vervoer. Er is ondertussen wel de Vlaamse Adviesraad Handicap die financieel wordt ondersteund vanuit Gelijke Kansen. Vanuit mobiliteit is er echter geen kader dat een kwalitatieve beleidsparticipatie van personen met een handicap mogelijk maakt binnen de organen die gepland beleid bespreken.

Zoek in samenspraak met de organisaties van personen met een handicap naar een structurele en voldoende invloedrijke beleidsparticipatie van personen met een handicap rond mobiliteit en toegankelijkheid. Zorg parallel daarmee voor een continue en transparante communicatie over het gevoerde beleid naar de doelgroep toe.

Actieplan voor toegankelijkheid van het treinverkeer

Het gebrek aan integrale toegankelijkheid blijft een groot probleem bij de NMBS. Een goed overzicht van problemen inclusief voorstellen voor verbetering staat in een advies van Unia uit 2021²⁰. GRIP verwacht van de volgende federale regering dat ze veel sterker inzet op toegankelijkheid van voertuigen en stations. We verwachten minstens dat ook in de 132 stations waar je 24 uur van tevoren assistentie moet reserveren, een verlaging komt tot 3 uur zoals reeds in 41 stations het geval is. Idealiter wordt de reservatieplicht opgeheven op alle treinlijnen. De NMBS moet het nodige personeel voorzien en opleiden om mensen die er nood aan hebben op een goede manier de trein op te helpen. De federale regering moet hiervoor voldoende middelen voorzien. Een ambitieus actieplan uitwerken en communiceren om tot volledige (autonome) toegankelijkheid van het net te komen voor alle personen, ongeacht hun vorm van handicap.

---

²⁰ [https://www.unia.be/files/Documenten/Aanbevelingen-advies/unia_-_aanbevelingen_PDF_toegankelijkheid_nmbs_\(2021\).pdf](https://www.unia.be/files/Documenten/Aanbevelingen-advies/unia_-_aanbevelingen_PDF_toegankelijkheid_nmbs_(2021).pdf)

4 i) RUIMTELIJKE ORDENING

INLEIDING

In Vlaanderen blijven personen met een handicap stoten op ontoegankelijke gebouwen, ontoegankelijke publieke ruimte, ontoegankelijke informatie, enzovoort. De toegankelijkheid van de openbare ruimte en publiek toegankelijke gebouwen is echter, net als een goede spreiding van openbare diensten en voorzieningen, een belangrijk middel om volwaardig te kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven

RICHTLIJNEN

Het VN-Verdrag Handicap neemt dit op in artikel 9 over Toegankelijkheid, dat het kader vormt voor beleidsmakers om aan een inclusieve ruimtelijke ordening te werken.

De staten die het verdrag ratificeerden dienen

.....

"passende maatregelen te nemen om personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen de toegang te garanderen tot de fysieke omgeving, tot vervoer, informatie en communicatie, met inbegrip van informatie- en communicatietechnologieën en -systemen, en tot andere voorzieningen en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek, in zowel stedelijke als landelijke gebieden. Deze maatregelen, die mede de identificatie en bestrijding van obstakels en barrières voor de toegankelijkheid omvatten, zijn onder andere van toepassing op gebouwen, wegen, vervoer en andere voorzieningen in gebouwen en daarbuiten, met inbegrip van scholen, huisvesting, medische voorzieningen en werkplekken (...)"

.....

UITDAGINGEN

Niet-plan-afleesbare zaken opnemen in regelgeving

Heel wat zaken die belangrijk zijn voor de toegankelijkheid van gebouwen worden niet meegenomen bij nieuwbouw en renovatie. Het gaat over niet-plan-afleesbare zaken zoals bijvoorbeeld het gebruik van kleuren, bewegwijzering, de hoogte van een balie enzovoort. De Stedenbouwkundige Verordening Toegankelijkheid legt verplichtingen op naar toegankelijkheid bij nieuwbouw en renovatie van publiek toegankelijke gebouwen, maar zaken die niet op bouwplannen afleesbaar zijn, worden er niet in opgenomen. Er is ook geen andere wetgeving die dit regelt. De volgende regering kan via een bindend regelgevend kader deze niet-plan-afleesbare zaken, die essentieel zijn voor de toegankelijkheid, laten meenemen bij nieuwbouw en renovatie van publiek toegankelijke gebouwen.

Toepassing van de Stedenbouwkundige Verordening Toegankelijkheid handhaven

De Stedenbouwkundige Verordening Toegankelijkheid wordt tot nu toe niet altijd goed toegepast. Een aanpassing van deze verordening is voorzien in 2024. Het lijkt erop dat er vooral wordt ingezet op de ontwerpfase, maar dat er nog steeds niet zal gezorgd worden voor een afdoende systeem van controle en sanctionering voorzien om de toepassing van de toegankelijkheidsnormen af te dwingen. Ook met het nieuwe systeem van adviseurs is er geen duidelijke sanctionering voorzien. De volgende regering dient hierin wel een stap vooruit te zetten, controle en sanctionering met betrekking tot de uitvoering van de regelgeving op toegankelijkheid te organiseren en hier middelen voor te voorzien. Kan een gebouw dat niet conform de toegankelijkheidsnormen werd gebouwd, blijven staan?

Publiek toegankelijk gebouwen gefaseerd aanpassen

Tot op vandaag zijn veel gebouwen die publiek toegankelijk worden genoemd, niet voor iedereen ook werkelijk toegankelijk. Er is enkel een regelgeving over toegankelijkheidsnormen bij nieuwbouw en renovatie. Er ontbreekt een beleid voor de aanpassing van de bestaande ontoegankelijke gebouwen. De volgende regering dient een regelgevend kader te installeren voor de gefaseerde aanpassing van bestaande publiek toegankelijke gebouwen.

Betere dekking en spreiding van sociale voorzieningen

De indeling van de openbare ruimte is nog niet optimaal voor mensen met beperktere mobiliteit. Sociale voorzieningen zijn nog niet overal in Vlaanderen voldoende lokaal ingebed. Er is geen centrale visie of plan waarmee men op een planmatige manier toewerkt naar een gelijke en voldoende inbedding van sociale voorzieningen. Volgens GRIP zal de volgende regering, in afstemming met de andere beleidsdomeinen en -niveaus, moeten toewerken naar een optimale lokale spreiding van sociale voorzieningen en dienstverlening, en commerciële zaken. Dit vergt ook de ontwikkeling van een kader aan gegevens om de voortgang te monitoren.

4 j) TEWERKSTELLING PERSONEN MET EEN HANDICAP BIJ DE OVERHEDEN

INLEIDING

De verschillende overheden in Vlaanderen en België slagen er vooralsnog niet in om hun voorbeeldrol op het vlak van tewerkstelling van personen met een handicap waar te maken. Het is duidelijk dat momenteel geen enkele overheid de vooropgestelde streefcijfers haalt. Het streefcijfer voor zowel het Vlaamse als het federale niveau ligt op 3%.

In Vlaanderen haalt de overheid 2,5%.

Percentage aantal personen met een handicap tewerkgesteld bij Vlaamse overheid

2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1,4	1,3	1,3	1,3	1,4	1,8	2	2,3	2,4	2,5

Het federale niveau haalt 1,09%.

Percentage aantal personen met een arbeidshandicap tewerkgesteld bij de Federale overheid

2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1,57	1,45	1,32	1,44	1,37	1,25	1,22	1,22	1,06	1,09

Opvallend gegeven is ook dat slechts 1 organisatie het quotum van 3% tewerkstelling van personen met een handicap behaalt, met name FODWerkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg.

De lokale besturen halen, op basis van een peiling in 2015, allemaal samen wel hun doelstelling van 2%, maar er zijn enorme verschillen, zowel in positieve als in negatieve zin. Er is echter nog geen optrekking van het streefcijfer van 2% voorzien. En voor OCMW's blijven er uitzonderingen op het streefcijfer van 2% tewerkstelling.

RICHTLIJNEN

In het VN-Verdrag Handicap wordt onder artikel 27, dat het recht op werk aankaart, er specifiek op gewezen dat er maatregelen dienen genomen te worden om personen met een handicap in dienst te nemen in de publieke sector (artikel 27g).

Bovendien komt het Comité in de slotopmerkingen van 2014 (punt 38) tot de vaststelling dat de overheid er niet in slaagt om in haar eigen diensten de tewerkstellingsdoelstellingen voor personen met een handicap te behalen.

UITDAGINGEN

De overheden hebben een voorbeeldfunctie

Opdat de overheden wel degelijk het goede voorbeeld zouden tonen op het vlak van de tewerkstelling van personen met een handicap, dienen er voldoende ambitieuze actieplannen te worden opgesteld. Het is duidelijk dat men rondjes blijft draaien en dat een meer doortastende aanpak nodig zal zijn.

Betreffende het Vlaams gelijkheids- en diversiteitsbeleid, maar ook het federaal beleid en het lokaal beleid.

Op Vlaams niveau valt op dat we het nieuwe jaar 2023 ingetreden zijn zonder goedkeuring van het strategisch meerjarenplan gelijkheids- en diversiteitsbeleid 2021-2025. Terwijl dit toch decretaal is vastgelegd in het besluit van 24 december 2004 houdende de maatregelen ter bevordering

en ondersteuning van het gelijkekansen- en diversiteitsbeleid in de Vlaamse administratie. Het strategisch meerjarenplan vormt samen met de bijhorende jaarlijkse actieplannen immers een belangrijk richtinggevend kader voor de dienst diversiteitsbeleid en de entiteiten van de Vlaamse overheid.

GRIP vraagt dat voor de nieuwe legislatuur 2024-2029 een aangepast en ambitieus 2-jarig strategisch meerjarenplan gelijkekansen- en diversiteitsbeleid wordt uitgewerkt binnen de vooropgestelde termijn van 12 maanden na aantreden van de Vlaamse regering, zoals decretaal vastgelegd. Dit dient de nodige hefboomen te voorzien om binnen de Vlaamse overheid het vooropgestelde streefcijfer van 3% te behalen. Op federaal en lokaal vlak zouden er best ook bepalingen komen in verband met het werken met doortastende strategische plannen.

Van streefcijfers naar quota

GRIP stelt voor om een duidelijk kader te hanteren in verband met streefcijfers en quota. Streefcijfers zijn niet sterk genoeg en klinken vrijblijvend. Quota zijn meer bindend en er dienen gevolgen vastgelegd te worden bij het niet bereiken van de vooropgestelde quota. Wat we dus na jarenlang aanmodderen naar voren schuiven, is het invoeren van quota waar leidend ambtenaren daadwerkelijk worden op afgerekend zodat negatieve punten op vlak van diversiteit werkelijk doorwegen bij hun evaluatie.

Om gericht te werken aan het behalen van die quota stellen wij onder meer voor: (1) verplicht betrekkingen voor te behouden (max 1%) als het streefcijfer nog niet bereikt is in de entiteit en (2) dat elke entiteit groter dan 50 werknemers 1 betrekking verplicht invult via aanwerving van personen met een handicap.

Bredere acties

Natuurlijk zijn quota maar een stukje van de puzzel. Er is nood aan maatregelen en flankerend beleid die de realisatie van tewerkstelling door de leidend ambtenaren ook gemakkelijker maakt. Binnen de Vlaamse overheid zijn ondersteunende maatregelen uitgewerkt. Maar dit kan nog verbeterd worden, waarbij een bijhorend budget cruciaal is. En het kader voor positieve actie dient helder en toepasbaar te zijn.

In tegenstelling tot het Vlaamse niveau is er op federaal niveau nog geen systeem voor ondersteuning van personen met een handicap op de werkvloer uitgewerkt. Dat wordt best ook uitgebouwd.

2 bijkomende aandachtspunten:

- Uitbesteding in maatwerkbedrijven zeker niet laten meetellen in de streefcijfers voor tewerkstelling van personen met een arbeidshandicap. Enkel reguliere tewerkstelling kan meetellen voor behalen van streefcijfers;
- Op alle beleidsniveaus het principe doorvoeren van sociale criteria voor organisaties die met overheidsgeld werken (of inschrijven op openbare aanbestedingen). Dus: voor alle vormen van uitbestedingen van diensten door de overheden, dienen er diversiteitsquota te komen. Daarbij denken we bijvoorbeeld aan alle samenwerkingen met autonome overheidsbedrijven en de bovenlokale structuren.

5. SLOTWOORD

In 2016 publiceerde GRIP de 2de editie van 'Inclusiespiegel Vlaanderen 2016'²¹. Aan de hand van een aantal sleutelindicatoren en cijfers over de maatschappelijke participatie van personen met een handicap toonden we aan dat het niet goed gesteld is met inclusie.

Omdat deze publicatie ook een evolutie in kaart bracht, bleek dat de situatie ook niet verbeterd is ten opzichte van 10 jaar geleden. We deden alarmerende vaststellingen op tal van domeinen (zie afbeelding volgende pagina).

Ondanks goed bedoelde maatregelen is er nog een gebrek aan een coherent beleid dat personen met een handicap echte kansen geeft om in de samenleving op te groeien, te leven en te participeren.

14 jaar na de ratificatie van het VN-Verdrag Handicap is het hoog tijd voor een duidelijke kentering. De regeringen die in 2024 gevormd worden,

---

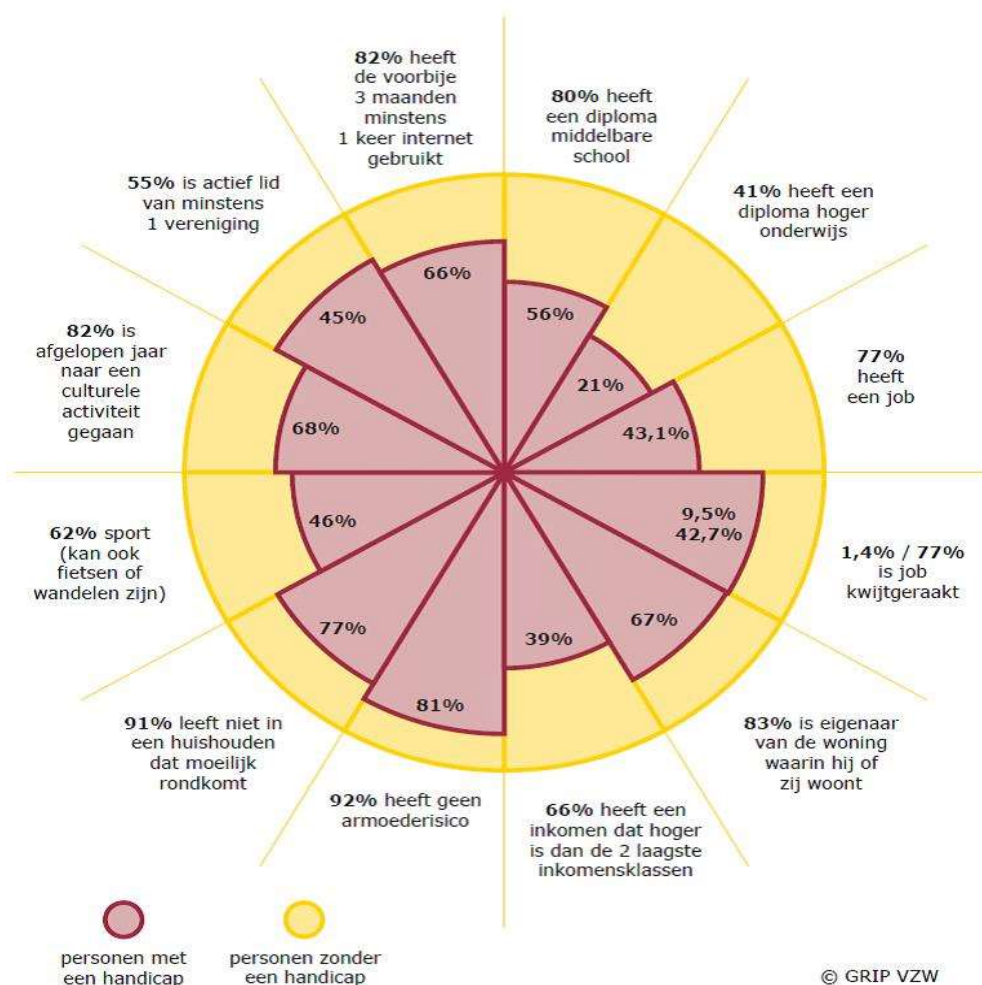
²¹ <https://www.gripvzw.be/nl/artikel/22/persbericht-grip-inclusiespiegel-vlaanderen-2016>

moeten een plan voor inclusie maken en zeer resoluut een inclusief beleid op alle domeinen in de steigers zetten.

GRIP staat klaar om hierover samen te werken.

Katrijn Ruts, Stafmedewerker Beleid GRIP vzw
Aanspreekpersoon verkiezingen 2024

Tweede meting

Inclusiespiegel Vlaanderen 2016: foto en evolutie van de deelname van personen met een beperking aan de samenleving.